

Η ΠΡΩΤΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΤΟΥ 1206 ΥΠΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥ ΙΩΑΝΝΙΤΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐποχὴ μας, ἐποχὴ κατευνασμοῦ, μὲ κουρασμένα τὰ νεύρα τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν δύο τεραστίων Εὐρωπαϊκῶν πολέμων, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὁποίους ἐμεσολάβησε διὰ τὸν τόπον μας καὶ ἡ Μικρασιατικὴ τραγωδία, καὶ προσετέθη ἡ Κατοχὴ καὶ ἡ Δεκεμβριανὴ ἀναρχία, ἡ ἐποχὴ μας αὐτὴ ἔχει ἀνάγκην ἰδιαιτέραν πνεύματος κατανοήσεως τῶν γειτονικῶν λαῶν.

Τὸ δύσκολον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ αὐτοῦ ἔργον, εἶναι ἔργον τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξάπλωσιν φιλίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν λαῶν μὲ ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν τῶν δι' εἰρηνικῶν μέσων. Ὡστε σκοπὸς μας δὲν εἶναι ν' ἀναξέσωμεν πληγὰς καὶ ν' ἀναρριπίσωμεν μίση, θεωρούμενα ἄσβεστα, τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἀλλὰ μὲ ψυχραιμίαν, ἀντικειμενικότητα καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν νὰ ἐρευνήσωμεν ὠρισμένα συμβάντα μὲ ἱστορικὰς ἀποδείξεις κύρους, διότι μόνον τότε θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν ἀνατομίαν τῆς ψυχολογίας τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας καὶ νὰ ἔχωμεν συμπεράσματα ὠφέλιμα διὰ τὸ μέλλον.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἰδίως τοῦ Βορρᾶ ἐπλήγη συχνὰ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους μὲ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας 40ετίας ὑπέστη τρεῖς ἀλλεπαλλήλους εἰσβολὰς τῶν Βουλγάρων καὶ ἐδοκίμασεν ἀφανισμούς, δαρμούς, αἰχμαλωσίας, ὀμηρείας, λεηλασίας, ἐμπρησμούς, διώξεις, καὶ ἀπωλείας ζωῆς καὶ περιουσίας εἰς μεγάλην ἔκτασιν μὴ γνωστὴν ἐπαρκῶς ἀνὰ τὰ λοιπὰ κράτη.

Πῶς ν' ἀναπτύξῃ ὁ λαὸς αὐτὸς ἐνεργητικότητα ὅταν ζῆ εἰς μίαν διαρκῆ ἀγωνίαν καὶ διατρέχῃ ἕνα διαρκῆ ἐπικρεμάμενον κίνδυνον ἐκ τοῦ Βορρᾶ διαρπαγῆς τοῦ ἰδρώτος τοῦ καὶ ἐξανδραποδισμοῦ του;

Ὅταν τὸ κάθε διάλειμμα εἰρηνικῆς ζωῆς τοῦ εἶναι μικρᾶς

διαρκείας και θεωρείται ενδιάμεσον χρονικόν διάστημα μεταξύ παρελθούσης και μελλούσης βαρβαρότητας ;

Διότι : » εἰς τὸν διαρκῆ τοῦτον κίνδυνον καὶ τὴν ἀδικίαν
» ὀφείλονται κατὰ ἄρκετὸν μέρος καὶ πολλὰ τῶν
» ἐλαττωμάτων μας τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς σῆ-
» μερον. Δὲν δύναται λαὸς διαρκῶς σφαζόμενος καὶ
» ἀπειλούμενος νὰ ἔχη τὴν ψυχραιμίαν τῶν ἐπὶ χι-
» λιετηρίδας ἀσφαλῶς ζώντων μεγάλων αὐτοκρα-
» τοριῶν » (1).

Οἱ Βούλγαροι ἔβλεπον πάντοτε μὲ μισαρὸν βλέμμα τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν Σερρῶν ὡς ὀργανωμένου προπυργίου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὅταν ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία κατέστρεψαν τὴν πόλιν αὐτὴν ἐκ θεμελίων κατὰ τὸ 1206 καὶ διεσκόρπισαν εἰς ὀμηρεῖαν τοὺς ἐκ τῆς σφαγῆς ὑπολειφθέντας κατοίκους τῆς.

Ἡ τραγωδία αὐτῆς τῆς καταστροφῆς δὲν ἔχει ἐπαρκῶς μελετηθῆ καὶ λεπτομερεῖς περιγραφαὶ δυστυχῶς ἔλλειπουν.

Διαπίστωσις τοῦ γεγονότος ἀπὸ διασταυρουμένας συντόμους ἱστορικὰς πηγὰς κατωτέρω θὰ ἀποτελέσουν τὸ πλέγμα τῆς κατὰ τὸ δυνατόν πληρεστέρας περιγραφῆς τῆς τραγικῆς αὐτῆς δοκιμασίας τῶν μεσαιωνικῶν Σερρῶν, διότι ἡ μελέτη αὐτὴ κύριον σκοπὸν ἔχει τὴν περιγραφὴν καὶ τὴν ἐξ ἀξιοπίστων ἱστορικῶν πηγῶν ἀπόδειξιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ χαλασμοῦ τῆς μέχρι τοῦ 1206 ἀνθούσης Ἑλληνικῆς πόλεως τῶν Σερρῶν.

Δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς αὐτόπτης Σερραῖος χρονογράφος νὰ μᾶς διῶη ζωντανὴν περιγραφὴν τῆς συμφορᾶς αὐτῆς ὅπως ὁ Εὐστάθιος καὶ ὁ Καμενιάτης διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ 1185.

Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ τοῦ 1206 παραβαλλομένη μὲ τὴν ἀκολουθήσασαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ καταστροφὴν τῆς ἰδίας πόλεως κατὰ τὸ 1913 ἦτοι μετὰ 707 ὀλόκληρα ἔτη ἀποδεικνύει ὅτι ὁ λαὸς οὗτος διατηρεῖ ἀμείωτον τὸ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ μῖσος τοῦ καὶ εὐκαιρίας διδομένης ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1916-18 καὶ 1941-44 δὲν παύει νὰ ἐφαρμόζη τὸ ἐξοντωτικὸν του πρόγραμμα μὲ ἐγκληματικὴν μέθοδον.

Εἶναι προβληματικὸν ἂν εἰς οἵανδήποτε ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ Βαλκανικῇ ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ

(1) Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Δ. Ξαναλάτου, σελ. 45, Ἀθῆναι 1944.

ένταχθῆ καὶ νά συνεργασθῆ μὲ πνεῦμα διεθνούς ἀλληλεγγύης καὶ κατανοήσεως.

Διὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν μελέτην ἀφορμὴν ἔλαβον ἀπὸ τὴν ἔρευναν τοῦ Εὐαγγέλου Στράτη, ὁ ὁποῖος δισταστικὸς ἐνῶ ἐγγίζει μὲ τὴν ἱστορικὴν του σκαπάνην τὸ θέμα τοῦ δράματος τοῦ 1206 δὲν προχωρεῖ νά συνδέσῃ τὸ γεγονὸς μὲ ἄλλα τοπικὰ χρονικὰ τῶν Σερρῶν καὶ τὴν πραγματείαν του ἀκόμη τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1910 «Φαεῖναι σελίδες Σερρῶν καὶ Μελενίκου» τὴν δημοσιεύει ὑπογράφων μὲ ψευδώνυμον «Χρονογράφος» ἐκ φόβου τὸν ὁποῖον διέτρεχε ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτάτον, διότι εἶναι γεγονὸς ὅτι πολλοὶ Σερραῖοι διακριθέντες διὰ πατριωτικὴν δρᾶριν ἐγράφησαν εἰς πίνακας προγραφῶν καὶ ἐδολοφονήθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων.

Τὸ ὀλοκαύτωμα τῶν Σερρῶν τοῦ 1206 ἐγγίζει τὴν ἐποποιίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς σφαγῆς τῆς Χίου καὶ Νιαούσης διότι μόνον εἰς αὐτάς τὰς περιπτώσεις συναντῶμεν σκηνὰς σφαγῶν μὲ ἀνήκουστον ὠμότητα τῶν πολιορκητῶν καὶ μὲ χιλιάδας θύματα ἀόπλου πληθυσμοῦ.

Πρὸς τί ὅμως νά καλλιεργήσωμεν τὸ μῖσος, τὸ μῖσος εἰς τὴν ἐποχὴν μας πρέπει νά καταργηθῆ, νά λησμονηθῆ καὶ νά ἐκλείψῃ διότι ἀλλέως δὲν θά ὠφελήσουν εἰς τίποτε οἱ ποταμοὶ αἵματος ποῦ ἐχύθησαν κατὰ τὰς μοιραίας συγκρούσεις τῶν δύο αὐτῶν λαῶν κατὰ τοὺς παλαιοὺς αἰῶνας καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἡμερῶν μας. Ἐὰν γράφονται λεπτομέρειαι τῶν παλαιῶν συγκρούσεων αὐτὸ ἀποτελεῖ καθῆκον ἀπέναντι τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἱστορίας καὶ ὠφελεῖ, διότι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἀδιαφορίαν μας νά μὴ γνωρίζωμεν οὔτε πότε οὔτε πόσα τεράστια ὁμαδικὰ παθήματα ἐδοκίμασαν οἱ πατέρες μας εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νά εἴμεθα εἰς θέσιν μὲ ἐξηκριβωμένα στοιχεῖα νά μετρήσωμεν τὸν ὄγκον τῶν ζημιῶν καὶ δεινοπαθημάτων τῆς φυλῆς μας τὰ ὁποῖα χάριν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ρίπτομεν εἰς τὴν λήθην ἀναμένοντες ἀντίστοιχον ἀντίληψιν ἀπὸ τοὺς γείτονάς μας. Καὶ δικαίως τότε εἰς ἀνάμνησιν ὅλων τῶν πολεμικῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος θά ἀναφωνήσωμεν τὴν ἱστορικὴν φράσιν τοῦ Πολυβίου 201-120π.Χ.

«Ἄει γάρ ποτ' ἂν ἐν μεγάλοις ἦν κινδύνοις, εἰ μὴ Μακεδόνων εἶχομεν πρόφραγμα.» δηλ. Πάντοτε θά εὐρισκόμεθα εἰς μεγάλους κινδύνους ἂν δὲν εἶχομεν τοὺς Μακεδόνας πρόφραγμα.

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΤΑΙ

Οι κυριώτεροι και δυναμικώτεροι Βούλγαροι Βασιλείς του μεσαίωνα ἦσαν ὁ Κροῦμος, ὁ Συμεὼν ὁ Μέγας, ὁ Σαμουήλ, καὶ ὁ σκληρότερος πάντων Ἰωαννίτης.

Ἡ κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ληστρική δράσις τῶν Τσάρων αὐτῶν ἐπέφερε τὴν ἀντίδρασιν τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου Φωκά, Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, Τζιμισκῆ, Βασιλείου τοῦ Β', Θεοδώρου Ἀγέλου Κομνηνοῦ καὶ Ἰωάννου Βατάτζη, πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομῶν των καὶ διετήρησεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν πάλιν τῶν δύο φυλῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων εἰς ὀξύτατον βαθμόν.

Διὰ νὰ ἀποκτήσετε μικρὰν εἰκόνα τῶν ἔργων τῶν ἀνωτέρω Τσάρων θὰ παραθέσω ὀλίγα ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένα δι' ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

Δυστυχῶς οἱ σύγχρονοι Βούλγαροι συγγραφεῖς ἀναγνωρίζουν ὡς ἠθικὴν βᾶσιν τὴν λεηλασίαν τὴν ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Τσάρων καὶ ὡς θεμέλιον τοῦ σημερινοῦ Βουλγαρικοῦ πολιτισμοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς τὴν πολιτικὴν αὐτὴν τὴν διετήρησε καὶ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ ἀκόμη κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας κατὰ τὸ 1941.

Διὰ τὸν Κροῦμον: Ὁ Ivan Sakazon γράφει:

«Ὀλόκληρος ἡ Δυτικὴ Θράκη, ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι
» Εὐξείνου Πόντου, ἣτις εἶχε συγκεντρώσει πλοῦτη ἀπὸ τὴν
» παραγωγικὴν τῆς ἐργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μὲ τὴν Θεσσα-
» λονικὴν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέστη ἤδη ἐπίφθονος
» στόχος τῶν βουλγαρικῶν ἐκστρατειῶν. Τὸ Βουλγαρικόν
» Κράτος ὑπερεπληρώθη ἀπὸ δούλους καὶ κτήνη, ἅτινα ἔδη-
» μιούργησαν τὸν Βουλγαρικὸν Ἔθνικόν πλοῦτον καὶ τὰς
» προϋποθέσεις τῆς εὐημερίας τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπὶ τῆς βᾶ-
» σεως ταύτης ἐστηρίχθη ὁ ὕλικός ἐκεῖνος πολιτισμὸς (!) ὁ
» μεταβιβασθεὶς εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς» (1).

(1) Ivan Sakazon. Bulgarische Wirtschaftsgeschichte Grundriss der Slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Berlin—Leipzig 1929.

Δημ. Στεφανίδου. Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι, Ἀθῆναι 1945 σ. 53,

Αἱ μέθοδοι τοῦ Κρούμου κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εἶναι πρωτότυποι καὶ ἐξοντωτικά. Κατὰ τὸ 813 ἐφαρμόζει πρῶτος τὸν ὁμαδικὸν ἐκτοπισμὸν εἰς κατοίκους Ἑλληνικῶν πόλεων μὲ σκοπὸν νὰ ἐξαλειψῇ τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν. Ὁ ἴδιος ὁ Zlatarski, ὁ Παπαρρηγόπουλος τῶν Βουλγάρων, ἀναφέρει τὸν ὑπὸ τοῦ Κρούμου ἐκτοπισμὸν ὁμαδικῶς 10.000 Ἑλλήνων ἐξ Ἀδριανουπόλεως, καὶ τὴν ἐγκατάστασίν των πέραν τοῦ Δουβάβεως καὶ λέγει :

« Ἡ ἀποικιστικὴ πολιτικὴ τοῦ Κρούμου συνεδέετο ἀναμφιβόλως μὲ τὴν πρόθεσίν του νὰ ἐξασθενίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν εἰς τὰς δύο γειτονικὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἐπειδὴ εἶχε σκοπὸν νὰ τὰς προσαρτήσῃ ἀργότερον. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ὅστις ἐμελλε νὰ εἶναι σταθμὸς τις μόνον πρὸς πλήρη καταστροφὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἤρχισεν ὁ Κρούμος νὰ παρασκευάζεται ἅμα τῇ ἐπανόδῳ ἐκ τῆς ἐκστρατείας τοῦ 813.... οἱ Βούλγαροι ἐπανήλθον καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐκστρατείας (τοῦ χειμῶνος πρὸς νότον) μὲ 50.000, αἰχμαλώτους καὶ πολυάριθμα κτήνη, ὅπερ δηλοῖ ἐπίσης σαφῶς ὅτι ὁ Κρούμος ἐλάμβανε συστηματικῶς μέτρα πρὸς εὐκολωτέραν κατάκτησιν τῆς χώρας καὶ ἐξασφάλισιν τῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ» (¹).

Διὰ τὸν Συμεὼν : Ἀπὸ ἀξιοπίστους ἀναφερομένας πηγὰς ὁ κ. Κοκκῶνης ἀναφέρει :

« Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε διηνεκὴς πόλεμος καὶ λεηλασία. Ἐάν δὲ οἱ σύγχρονοι κατέτασσον αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐνδόξων ἡγεμόνων καὶ οἱ Βούλγαροι τὸν ὠνόμασαν «Velik» μέγαν, ἡ ἱστορία ὅμως ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων λεηλασιῶν καὶ τῶν τοσοῦτων καταστροφῶν ἃς ἐπήνευκε, δὲν δύναται παρά νὰ τὸν ἀναγράψῃ μεταξὺ τῶν ὀλετήρων καὶ τῶν ἐστεμμένων ληστῶν» (²).

Ὁ Συμεὼν μὲ μεγάλην σκληρότητα μεταχειρίζεται τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους καὶ ρινοτιμήτους τοὺς ἐξαποστέλλει νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

« Ὁ Συμεὼν τῶν αἰχμαλώτων πάντων τὰς ρίνας ἐκταμὼν ἀφήκε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ Βυζάντιον» (³).

(¹) B. Zlatarski Geschichte der Bulgaren Prag. σ. 30.

Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βόρειοι γείτονες Ἄντ. Κεραμοπούλου. Ἀθῆναι 1944, σ. 167.

(²) Ἱστορία τῶν Βουλγάρων Ν. Ι. Κοκκῶνη, Ἀθῆναι 1877 σ. 94.

(³) Τὰ Πάτρια περιοδικὸν Ἀθῆναι, ἀρ. 18, 13-7-1913.

Ἡ πράξις τοῦ αὐτῆ προκαλεῖ τὴν μὴνιν τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ δὲν ἀργεῖ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σαμουήλ νὰ σημειωθῆ βαρύτερον μέτρον κυρώσεων ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' εἰς βάρος τῶν Βουλγάρων αἰχμαλώτων τὴν φορὰν αὐτῆν.

Ἐξ ἀνάγκης ὁ Βασίλειος διακόσια ἔτη μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κρούμου καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Συμεὼν ἐπὶ Σαμουήλ τὸ 1014 ἐφαρμόζει «πάσσαλον πασσάλω» τὰ αὐτὰ μέτρα.

Μετακινεῖ καὶ ἐκτοπίζει εἰς μικροτέραν κλίμακα τὴν φρουρὰν τῶν Μογλένων εἰς Βασπουρακὰν τῆς Ἀνατ. Ἀρμενίας, καὶ τοὺς στασιαστὰς τῶν Βοδενῶν καὶ Σερβίων εἰς Βολερὸν τῆς Θράκης (¹) καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κλειδίου ἀναγκάζεται νὰ προβῆ εἰς τὴν τύφλωσιν μέρους τῶν αἰχμαλώτων τῆς στρατιᾶς τοῦ Σαμουήλ διὰ νὰ ἀπαλλαγῆ τῶν συχνῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν.

Τὴν πράξιν τοῦ ταύτην δὲν ἐπιδοκιμάζομεν ἂν καὶ ἦτο ἐν τὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ποινικοῦ Δικαίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι δι' αὐτῆς ἐξήγειρε ἔτι μᾶλλον τὸ μῖσος τῶν ἐπομένων Βουλγαρικῶν γενεῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων μὲ τρομερὰς ἐκδηλώσεις ἐδικήσεως, κατὰ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν τοῦ Ἰωαννίτση εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης.

Διὰ τὸν Σαμουήλ: Ἐκ τῆς ἰδίας πηγῆς παραθέτωμεν, διὰ τὴν δέκα ἔτη πρὸ τῆς ἐξοντώσεώς του ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Β' ἐποχὴν 1004 μ. Χ.

«Ὁ δὲ Σαμουήλ μὴ δυνάμενος νὰ ληστεύῃ τὰ πρὸς Νότον
 » ἤρχισε νὰ στέλλῃ στρατηγούς πέραν τοῦ Δουνάβεως, οἵτι
 » νὲς ἐλεηλάτουν τὰ σύνορα τῆς Οὐγγαρίας καὶ τὴν εἰς αὐ-
 » τὴν ὑποκειμένην Τρανσυλβανίαν . . . Οἱ δὲ Οὐγγροὶ κυριεύ-
 » σαντες τὸ Βουλγαρικὸν στρατόπεδον συνέλαβον πλῆθος
 » αἰχμαλώτων καὶ συνεκόμισαν τσοαύτην λείαν ἐκ χρυσοῦ τε
 » καὶ ἀργύρου καὶ πολυτίμων λίθων, τὴν ὁποίαν οἱ Βούλγα-
 » ροὶ εἶχον συλλέξει εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομάς των,
 » ὥστε τὰ κατασκευασθέντα ἐξ αὐτῶν ἱερὰ σκεύη καὶ ἱερατι-
 » καὶ στολαὶ ἐπῆρκεσαν νὰ ἐφοδιασθῶσι ἀφθόνως πάντες οἱ
 » ναοὶ τῆς Οὐγγαρίας» (²).

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι αὐτοὶ οἱ θησαυροὶ οἱ πολῦτιμοὶ λίθοι καὶ ὁ χρυσός, προήρχοντο ἀπὸ προηγηθείσας συχνὰς Βουλγαρικὰς λεηλασίας Ἑλληνικῶν Βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν.

(¹) Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους, Παπαρρηγοπούλου Δ. σ. 189 καὶ σ. 193.

(²) Ἱστορία τῶν Βουλγάρων, Ν. Ι. Κοκκῶνη, Ἀθῆναι 1877 σ. 118.

Ἄλλὰ προτοῦ ἀρχίσωμεν τὴν περιγραφὴν τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν τοῦ 1206 εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν τὸν κύριον ὑπαίτιον τῆς σφαγῆς τῆς πυρπολήσεως καὶ τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν κατοίκων τῶν Σερρῶν, τὸν μέγαν διώκτην τῶν Ἑλλήνων τὸν Ἰωαννίτην Καλογιάννην ἢ Σκυλογιάννην.

Διὰ τὸν Ἰωαννίτην. Ἐνας βασιλεὺς μὲ εὐφυῆς γενναῖος πολεμιστὴς, ἀλλὰ βάρβαρος καὶ ἀνάληγτος, θηριώδης, χωρὶς οἶκτον μνησικάκος καὶ ἐκδικητικός. Ἐὰν εἶχε μεταχειρισθῆ κάποιαν πολιτικὴν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταστήσῃ τὴν Βουλγαρίαν μεγάλην καὶ ἰσχυράν,

Ἡ μανία τοῦ πρὸς τὴν σφαγὴν τὴν ἐξόντωσιν, κατατυράννησιν καὶ καταστροφὴν τὸν ἀπεξένωσε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας οἱ ὅποιοι προθύμως κατ' ἀρχὰς εἶχον συνταχθῆ πρὸς αὐτὸν πιστεύσαντες ὅτι θὰ ἐλυτρῶνοντο ἀπὸ τοὺς μισητοὺς Λατίνους, καὶ ἀφήρσεν οὕτω ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τοῦ τὸ μόνον μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῆ.

Προτοῦ βασιλεύσει παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς ὄμηρος, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐδραπέτευσε καὶ ἤρχισε τὴν τρομερὰν καὶ αἰμοσταγῆ δρᾶσιν του. Ἡ παραμονὴ του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀντὶ νὰ μαλάξῃ καὶ ἐξευγενίσῃ τὴν καρδίαν του τὸν παρώξυνε νὰ φιλοδοξήσῃ νὰ ὀνομασθῆ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους «Γραικοκτόνος» εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν ἄλλοτε κατὰ τῶν Βουλγάρων ἄθλων τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Οἱ πατριῶται τοῦ τὸν ἀπεκάλεσαν Καλογιάννην ἀλλὰ ὄλος ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης διὰ τὴν ἀνάληγτον σκληρότητά του κατὰ παντός Ἑλληνικοῦ τὸν ἀπεκάλεσε «Σκυλογιάννην».

Ὁ ἴδιος ἔλεγεν ὅτι εἰς τὴν καρδίαν του δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ οἶκτον διὰ τοὺς Ἕλληνας. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Κροῦμον ὡς ὁ μεγαλύτερος διώκτης τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Ἡ δρᾶσις του ἀρχίζει μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Βάρνας, ὅπου καὶ ἔστησε τὴν ἔδραν του ἀφοῦ ἐξετόπισε τὴν ἐκεῖ Λατινικὴν Φρουράν.

Συνήψε ἀμέσως συμμαχίαν μὲ τοὺς πέραν τοῦ Δουνάβεως Κομάνους ἔλαβε μάλιστα σύζυγον γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς τῶν. Μὴ καταφρονῶν τὴν Λατινικὴν δύναμιν ἐν Ἀνατολῇ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἰνοκέντιον τὸν Γ'. τὴν εὐλογίαν του καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ τίτλου του ὡς αὐτοκράτορος μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ θέσῃ τὴν Βουλγαρίαν ὑπὸ τὸ παπικὸν κλῖμα. Ὁ Πάπας ἀνέ-

καθεν ἐπιζητῶν μίαν ἐπέκτασιν τῆς δικαιοδοσίας του πρὸς τὸν Δούναβιν ἔστειλε εἰς τὸν Ἰωαννίτην σκηπτρον, διάδημα καὶ σημαίαν μετὰ τὰ ἐμβλήματα τοῦ ἀγίου Πέτρου τὸν σταυρὸν καὶ τὰς κλεῖδας καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ κόπῃ νόμισμα.

Ὁ ἐπίσκοπος Τυρνόβου ὀνομασθεὶς τότε ὑπὸ τοῦ Πάπα ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας καὶ Βλαχίας καὶ Ἐξαρχος τοῦ Πάπα, ἔχρισε τὸν Ἰωαννίτην Τσάρον τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ Τύρνοβον τὴν 8ην Νοεμβρίου 1204.

Κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος οἱ Φράγκοι κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ αὐτοκράτορα τὸν Βαλδουῖνον. Μετὰ ἔδραν τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Βαλδουῖνος ἔλαβε τὴν Θράκην, μετὰ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην ὁ Μαρκῆσιος Μομφερράτος ἔλαβε τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν.

Οἱ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὴν Αἰτωλίαν, τὴν Πελοπόννησον, τὰς Κυκλάδας, τὰς Σποράδας, ὅλοι δὲ μὴ ἀνεγνώριζον ὡς αὐτοκράτορα τὸν Βαλδουῖνον πλην τοῦ Μομφερράτου, ὁ ὁποῖος δὲν ἤργησε νὰ ἀνακηρυχθῆ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

Ἔστειλε τοῦ ἄλλοτε Βυζαντινοῦ Κράτους ἀπέμειναν εἰς τὴν Ἡπειρον μετὰ τὸν Μιχαὴλ Κομνηνόν, εἰς τὴν Νίκαιαν μετὰ τὸν Θεόδωρον Λάσκαριν καὶ τὴν Τραπεζοῦντα μετὰ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνόν.

Ὁ Ἰωαννίτης ἐπεχείρησε νὰ συμμαχίῃ μετὰ τὸν Βαλδουῖνον ἀλλὰ δὲν ἔγινε δεκτὴ ἡ πρότασις του ἔλαβε δὲ ἀγέρωχον ἀπάντησιν ὅτι «οἱ στρατοὶ τῶν Φράγκων συντόμως θὰ κυριεύσουσιν τὴν Βουλγαρίαν καὶ θὰ τὸν ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν ἀσημότητα ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήλθε» (1).

Συνεννοήθη τότε ὁ Ἰωαννίτης μετὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Θράκης τοὺς μισοῦντας τοὺς φράγκους. Τὸν Ἰωαννίτην μετὰ τοὺς συμμάχους του τοὺς Κομάνους συνήντησεν ὁ Βαλδουῖνος ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ εἰς δοθείσαν μάχην τὴν 14ην Ἀπριλίου 1205 ἐνέπεσε εἰς ἐνέδραν καὶ συνελήφθη ζῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὁ δὲ στρατὸς του διελύθη. Ὁ Βαλδουῖνος ἐφυλακίσθη τότε εἰς τὸν Τύρνοβον.

Φρικτὰ εἶναι αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐκτελέσεώς του.

Ἐπειδὴ δὲν ἐνέδωσεν ὁ ὑπερήφανος ἱππότης εἰς προτεινόμενον ἔνοχον ἔρωτα τῆς Κομανίδος συζύγου τοῦ Ἰωαννίτη ἐπροκάλεσε τὸ ἄγριον μῖσος τῆς καὶ ἐκατηγορήθη παρὰ τῆς

(1) Ἱστορία τῶν Βουλγάρων Ν. Ι. Κοκκῶνη Ἀθήναι 1877 σ. 154.

περιφρονηθείσης ὅτι ἀπεπειράθη νὰ τὴν ἀτιμάσῃ. Ὁργισμένος ὁ Ἰωαννίτης διατάσσει νὰ τὸν φέρουν δέσμιον. Τὸν κτυπᾷ, τὸν ὑβρίζει, ἀρνεῖται νὰ τὸν ἀκούσῃ ἀπολογούμενον. Διατάσσει νὰ τοῦ κόψουν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὸν ἀπομένοντα ζῶντα κορμὸν νὰ τὸν ρίψουν εἰς κοπρῶνα ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου μετὰ τριήμερον ἀγωνίαν ἀπέθανεν κατασπαρασσόμενος ὑπὸ τῶν σαρκοβόρων ὀρνέων.

Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βάλδουίνου ἐν τῇ ὄργῃ του ὁ σκληρὸς Τσάρος διέταξε γενικὴν σφαγὴν τῶν Λατίνων αἰχμαλώτων (1).

Μετὰ τὴν μάχην αὐτὴν ὁ Ἰωαννίτης διατρέχει ὀλόκληρον τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ προδιαγεγραμμένου σχεδίου του κυριεύει, λεηλατεῖ, κατακαίει καὶ κατασκάπτει τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς χώρας καὶ ἀπάγει τοὺς Ἑλληνας κατοίκους πρὸς τὸν Δούναβιν.

Μόνη ἡ Ἀδριανούπολις ἐξέφυγε τοῦ κινδύνου διότι τὰ ὄχυρά τείχη τῆς ἦσαν ἀπόρθητα.

Αἱ Σέρραι κατεχόμεναι ἀπὸ φρουρὰν τοῦ Μαρκησίου Μομφερράτου, κατόπιν μάχης κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίτη καὶ τῶν Κομάνων καὶ κατεστράφησαν ἐκ θεμελίων, ὅσοι δὲ τῶν κατοίκων τῆς διέφυγον τὴν μάχαιραν ἐξετοπίσθησαν πρὸς τὰς παραδουναβείους χώρας.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν τρομερὰν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν τοῦ 1206 μὲ ὄλας τὰς ἐξευρεθείσας ἱστορικὰς πηγὰς παραθέτομεν κατωτέρω.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ ΤΟΥ 1206 Μ.Χ.

Ἡ τοπικὴ χρονογραφία τῶν Σερρῶν διὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ τὰ συνταρακτικά, τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὴν πλέον ταραχώδη καὶ σκοτεινὴν, εἶναι πολὺ πτωχὴ.

Εἶναι ἡ πλέον ζοφώδης καὶ ἡ πλέον μεστή ἐποχὴ δραματικῶν ἐν πολλοῖς ἀγνώστων γεγονότων ὄχι μόνον διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἀλλὰ δι' ὀλόκληρον τὴν Αὐτοκρατορίαν.

Ἀρχῆς δοθείσης ἀπὸ τὴν βαρεῖαν κροῦσιν τῶν στρατῶν τῶν σταυροφόρων, ἡ Κρήτη αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ μὲ ὀλόκληρον τὴν Ἰλλυρίαν ἠπειρον Μακεδονίαν Θράκην καὶ Μικρὰν Ἀσίαν συνταράσσονται ἀπὸ ἐναλ-

(1) Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 158.

λασσομένους καταστρεπτικές έπιδρομές. Είναι ή έποχή κατά την όποίαν δεινά δοκιμασία συμβαίνουν και όλίγα γράφονται. Είναι ή έποχή κατά την όποίαν άσύδοτοι ύπό διάφορα προσήματα δροϋν οί έπιδρομείς από όλας τάς κατευθύνσεις και σφάζουν και βιάζουν και λεηλατούν και άπάγουν και καταλύουν τό πάν. Κατά την έποχήν αύτήν δέν ύπάρχουν ούτε ξένοι άνταποκριτάι τοϋ παγκοσμίου τύπου όπως σήμερον, ούτε διεθνής κοινή γνώμη διά νά καταγγελθῆ και γίνη γνωστόν τό όργιον τών έπιδρομέων.

Τό αίμα άχνίζει εις τό λιθόστρωτον, τά έρείπια καπνίζουν και ό καπνός αναμιγνύεται εις την άτμοσφαιραν με την άποκρουστικήν κνίσσαν καιομένων πτωμάτων.

« . . . και τούτων έν τοίς ναοίς γενομένων συνέβαινον συ-
 » χρόνως εις τάς πλατείας εις τάς τριόδους εις τάς στενω-
 » πούς, θρηνοι και κλαυθμοί και όδυρμοί και άνδρών οίμω-
 » γαί, και γυναικών όλολυγαί, έλκυσμοί, άνδραποδισμοί, δια-
 » σπασμοί και βιασμοί» (1).

Πόσον ζωηρά, πόσον παραστατικά, περιγράφει την πλυμμυρίδα αύτή τών άλλοφύλων από πᾶσαν κατεύθυνσιν κατά της 'Ελληνικής γης ό Κωστής Παλαμάς εις την «Φλογέρα τοϋ Βασιλιᾶ»!

«Οί καταρράχτες θ' άνοιχτοϋν και θα ξαπολυθοϋνε.
 » Θα ξεσπάσουν τά σύννεφα, θα βρέξουν τά βουλκάνια,
 » τή λάβατους. Με τά φτερά τους, όλα πέρα ως πέρα,
 » θα τά σαρώσουν οί άνεμοι, βοριάδες και χαμψίνια.
 » Μέσα σου, άπάνου σου θυμοί, σεισμοί, πληγές, άστένειες,
 » και άφορισμοί και άφανισμοί, καταραμένε τόπε!
 » Κύματ' από την 'Αφρική, ποτάμια από τό Σκύθη
 » φουσκώσαν, πλημμυρήσανε και σπάσανε τους φράχτες,
 » και οί δρόμοι σου Αυτόκράτορα, και οί χιλιοπατημένοι
 » και οί πρωτοχάραχτοι από σέ, που φέρναν ίσα όλόίσα
 » της Οικουμένης τ' άγαθά στη δέσποινα τή χώρα,
 » ξεχωνιασμένοι οί δρόμοι σου, συνεπαρμένοι τώρα,
 » παντοϋ είν' ή ξυλοχάλαση, παντοϋ ό καταποτήρας» . . . (2)
 « . . . γιατί νεροσυρμές λαών κ' έθνών καταποτήρες
 » κυλάνε πάντα άπάνου της και τήνε πλημμυρίζουν
 » πολιτισμένοι, βάρβαροι, παλιές καινούργιες φάρες
 » και τιποτένιοι κι' άκουστοί γοργά και άργά διαβαίνουν» (3).

(1) 'Ιστορία έλλ. έθνους, Παπαρρηγοπούλου, Δ. 2 σ. 286.

(2) Κ. Παλαμά. «'Η Φλογέρα τοϋ Βασιλιᾶ», 'Αθήναι 1910 σ. 148.

(3) Ένθ' άνωτ. σ. 50.

Προτού φθάσωμεν εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἔρευναν τοῦ θλιβεροῦ γεγονότος τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν τοῦ 1206, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἐνδεχόμενον ἰσχυρισμὸν τῶν Βουλγάρων ὅτι ἡ πόλις τῶν Σερρῶν ἢ τότε μεγάλη καὶ ἀκμάζουσα ἐνδέχεται νὰ ἐδοκιμάσθῃ καὶ νὰ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ ὅποιοι διέτρεχον ἀπὸ τοῦ 1204 ὀλόκληρον τὴν ἔκτασιν ἀπὸ Δυρραχίου μέχρι Κων)πόλεως κατὰ στίφη καὶ φάλαγγας.

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προβληθῇ διότι ἔχομεν τὰς κάτωθι ἱστορικὰς μαρτυρίας :

« ... ὁ ἴδιος ὁ Βονιφάτιος ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Αὐτοκράτειραν Μαργαρίταν, χήραν Ἰσαακίου Ἀγγέλου, τοῦτο δὲ ἦτο ἕνας ἐπὶ πλέον λόγος τῆς παραδόσεως τῶν Σερρῶν εἰς αὐτὸν ἀμαχητεῖ.

... τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβεν ὁ Βονιφάτιος κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1204 καὶ ἀφοῦ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν ὡς ἐπίτροπον τῆς Βασιλείας τὴν πρῶην αὐτοκράτειραν σύζυγόν του Μαργαρίταν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἰκανῶν ἰπποτῶν καὶ ἡγεμόνων Λομβαρδῶν, Γερμανῶν, Γάλλων, μάλιστα δὲ Βουργουνδιῶν Καμπανῶν ἐπεχείρησε τὴν κατάληψιν τῆς ἐπιτραπείσης αὐτῆς χώρας. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον διηκούλυε τὰ μάλιστα τὸ ἔργον τοῦ εὐγενοῦς καὶ εὐφουεστάτου Ἰταλοῦ εἶναι ὅτι ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πρόγονον αὐτοῦ Ἕλληνα πρίγκηπα Μανουὴλ Ἀγγελον, τὸν υἱὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Ἀγγέλου, συνώδευον δὲ αὐτὸν πολλοὶ Ἕλληνες εὐπατρίδαι, τῶν ὁποίων τὴν ἀφοσίωσιν ἀπέκτησε διὰ τὴν συμπάθειαν πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς του. Ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Βονιφάτιος κατὰ πρῶτον διηθύθη εἰς Σέρρας.

Διὰ ταῦτα αἱ Σέρραι ἐδέχθησαν ἀμαχητεῖ τὸν εἰρήνην φέροντα Βονιφάτιον (1204). Τὰς Σέρρας ἐμιμήθη καὶ ὀλόκληρος ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ ἀνατολικὴ Ἑλλάς δεχθεῖσα ἀμαχητεῖ τὸν εὐγενῆ Μαρκῆσιον (1).

Ὅστε ἡ πόλις τῶν Σερρῶν χάρις εἰς τὴν φιλικὴν πολιτικὴν καὶ τὸν εὐστοχον διπλωματικὸν χειρισμὸν τοῦ Μαρκῆσιου Βονιφατίου Μομφερράτου, ἀμαχητεῖ παραδοθεῖσα (2) εἰς αὐτὸν διετῆρει ἄτρωτον τὴν ἀκμὴν τῆς μέχρι τῆς δοκιμασίας τοῦ 1206, ὁπότε καὶ καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀναγλήτου Ἰωαννίτση κατεστράφη τελείως ἐκ θεμελίων.

(1) Ἱστορία Σερρῶν Ε. Στράτη Κωνσταντινούπολιν 1909 σ. 40-41.

(2) Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους Παπαρρηγοπούλου Ε. 1 σ. 17.

Οι κυριώτεροι Ιστορικοί με λακωνικὴν συντομίαν ἀναφέρουν τὴν ἐπίδρομὴν τοῦ Ἰωαννίτση καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν τοῦ 1206.

Παραθέτομεν αὐτούσια τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα.

Γ. Ἀκροπολίτου Χρονικά. Βόννης 1887 σ. 22 (ἀπόσπασμα.
« εἰς στενοχωρίαν γοῦν οὐ μικράν ἐλθότες οἱ τῆς Ἀδρια-
» νοῦ οἰκήτορες ἀποστέλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγά-
» ρων Ἰωάννην, ἵνα συνάρηται τούτοις καὶ τοῦ ἐπηρμένου
» κινβόνου ρύσηται, ὃ δὲ ἀσμένως δέχεται τοῦτο...».

Καὶ μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Βαλδουίνου.

« ... ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων μὴ
» ἔχων τὸ ἐμποδῶν ὡς τῶν Ἰταλῶν αὐτοῦ καταπορθηθέντων
» τὸ ἔσχατον ἕτερον δὲ μὴ ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, πᾶσαν
» κατατρέχων τὴν Μακεδονίαν λείαν οὖν παμπόλλην ἐποιή-
» σατο αὐτάνδρους τὰς πόλεις ἀνδραποδισάμενος καὶ τέλεον
» κατασκάψας αὐτάς... »

... κατέσκαψε γοῦν ἐκ βάρων αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν
» θαυμασπὴν ἄγαν οὖσαν... εἶτα τὰς πόλεις τὴν Ἡράκλειαν,
» τὸ Πάνιον, τὴν Ραιδεστόν, Χαριούπολιν, Τραϊανούπολιν,
» Μάκρην, Κλαυδούπολιν, Μοσυνούπολιν, Περιθώριον καὶ
» ἄλλας πολλὰς ἀριθμεῖν οὐ χρεῶν, τὸν δὲ λαὸν ἀπάρας
» ἐκεῖθεν περὶ τὰς παραρροίας τοῦ Ἰστρου, ἀντάμυναν οὖν
» ἔφασκεν ἐποιεῖτο τῶν ὄντων εἰργάσατο πρὸς Βουλγάρους κα-
» κῶν ὁ Βασιλεὺς Βασίλειος, καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγεν ἐκεῖ-
» νον Βουλγαροκτόνον, Ρωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζε αὐτόν».

Ὁ Παπαρρηγόπουλος δυστυχῶς μόνον ἐν περιλήψει καὶ εἰς γενικὰς γραμμάς ἀναφέρει τὴν ἐπίδρομὴν αὐτὴν τοῦ Ἰωαννίτση καὶ λέγει :

« Ὁ Ἰωαννίτσης, ὅστις δὲν ἐφαίνετο δυνάμενος νὰ κορεσθῆ
» ὑπὸ τῶν σφαγῶν καὶ δηλώσεων ὅσας διέπραττεν ἐν Θρά-
» κῃ καὶ Μακεδονίᾳ ἀντεκδικούμενος τὸν Βουλγαροκτόνον
» Βασίλειον». (1).

Ὁ Γ. Ἀκροπολίτης ὅτε ἐπεσκέφθη τὰς Σέρρας 39 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1206 συνοδεύων τὸν Αὐτοκράτορα Ἰωάννην Βατάτζην ὡς ὑπουργὸς αὐτοῦ, τὴν ἀναφέρει εἰς τὰ Χρονικά του τότε ὡς «κώμην».

«Ἐπεὶ δ' αἱ Σέρραι πάλαι μὲν ὑπῆρχε πόλις μεγίστη ὃ δὲ

(1) Παπαρρηγοπούλου Ἰστ. Ἑλλ. Ἔθν. Τομ. Εσ. 23.

» Βούλγαρος Ἰωάννης μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων καὶ ταύτην
» πολιορκήσας κατήρειψεν, ὡς κώμη τότε ἐτύγχανε, τῆς Ἀκρο-
» πόλεως μόνης περιτειχισμένης καὶ ἠϋτρεπισμένης δέξασθαι
» πόλεμον, ἐπεὶ γοῦν ἡ κάτω πόλις ἀτειχιστος ἦν...⁽¹⁾

Ἄπο τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν καταφαίνεται τὸ μέγεθος τῆς
καταστροφῆς τῆς πόλεως κατὰ τὸ 1206 καὶ ἡ κατεδάφισις τοῦ
καστροτοίχου τοῦ περιβάλλοντος τὴν κάτω τῆς ἀκροπόλεως
πόλιν.

Ὁ Γκέρλαντ διὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τῶν Σερρῶν ἀπλῶς
ἀναφέρει :

« τὸ 1206 αἱ Σέρραι κατελήφθησαν καὶ κατεστράφησαν . . . »⁽²⁾.

Ὁ Μάννερετ εἰς τρεῖς μόνον γραμμὰς ἀναφέρει τὸ δράμα
τῶν Σερρῶν :

«Οἱ Βούλγαροι ἐκυρίευσαν, ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν τῶν Σερ-
» ρῶν ἐν ἔτει 1206 μ. Χ. καὶ κατεκρήμνισαν τὰ τεῖχη, καὶ δὲν
» ἔμεινεν παρὰ ἡ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος εὕρισκομένη Ἀκρόπολις⁽³⁾.

Ὁ Στράτης εἰς τὴν ἱστορίαν του παραθέτει τὰς ἀνωτέρω
τρεῖς γραμμὰς τοῦ Μάννερετ καὶ προσθετεὶ διὰ τὴν καταστρο-
φὴν ἐν συντομίᾳ :

« . . . ὁ δὲ Ἰωαννίτης ἀντὶ νὰ τραπῆ μόνον κατὰ τῶν Λα-
» τινικῶν φρουρῶν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων ἀπαλλάσσω
» αὐτὰς ὡς σύμμαχος ἀπὸ τῶν Λατίνων, παραβάς τὰς συν-
» θήκας προσηνέχθη ὡς ἐχθρὸς καὶ ἐλεηλάτησεν αὐτὰς, τὰς
» δὲ Σέρρας αἵτινες ἦσαν ὀχυρώτατον προπύργιον τῆς χώρας
» κατηδάφισε»⁽⁴⁾.

Ὁ Π. Πέννας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν τῶν χρόνων τῆς
Τουρκοκρατίας, χρονογραφικῶς ὄλως καὶ παρεμπιπτόντως γρά-
φει εἰς τὸν πρόλογόν του.

«Τῷ 1206 καταλαμβάνει τὰς Σέρρας ὁ Βούλγαρος Ἰωαν-
» νίτης, ὁ ὁποῖος ἐπὶ διετίαν μόνον κυριαρχήσας αὐτῶν με-
» τέβαλε τὴν πόλιν εἰς ἐρείπια»⁽⁵⁾.

Ὁ Κ. Ἀμαντος εἰς τὰ «Μακεδονικά» Ἀθηναί 1920 σ: 57
ἀναφέρει μὲ πολλὴν συντομίαν.

«Τὸ 1206 κατέλαβεν ὁ Ἰωαννίτης τὰς Σέρρας, αἱ ὁποῖαι

(1) Γ. Ἀκροπολίτου Βόννης 1887 σ. 80 P40. Ἰστ. Σερρῶν Ε. Στρά-
τη σ. 43.

(2) Gerland Gesch der Frankenherrschaft Hoberg 1905 σ. 55, σ. 84.

(3) Μάννερετ 7, 503.

(4) Στράτης, Ἰστορία τῶν Σερρῶν, σ. 43.

(5) Πέννας, Ἰστορία τῶν Σερρῶν, σ. 12.

» ἔπαθαν τότε τόσην καταστροφὴν ὥστε ἀπὸ πλουσίας πό-
» λεως κατήντησαν μικρά κώμη».

Ἄλλ' εἶναι καιρὸς νὰ χυθῆ περισσότερον φῶς εἰς τὴν φρι-
καστικὴν αὐτὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν, ἡ ὁποία παρὰ τὸ
τραγικὸν μέγεθος τῆς δὲν ἔγινε ὡς ἔπρεπε δεόντως γνωστὴ καὶ
ἀντιληπτὴ ἀνά τὸ Πανελληνιον τόσον ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ὅσον
καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους μας ἱστορικοὺς.

Ὁ Εὐστάθιος συγκινεῖ βαθύτατα τὸν ἀναγνώστην περιγρά-
φῶν ἐν λεπτομερείᾳ τὸ ὄργιον τῶν Σικελῶν κατὰ τῶν δυστυ-
χῶν κατοίκων τῆς ἀλωθείσης κατὰ τὸ 1185 Θεσσαλονίκης.

Ὁ Κριτόβουλος, γραμματεὺς τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐξαιρετος
χειριστὴς τοῦ καλάμου συγκινηθεὶς ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς ἀτυχίας
τῶν συμπολιτῶν του περιγράφει μὲ τὰ πλέον δυνατὰ χρώματα
τὸ καταστροφικὸν μένος τῶν ὀρδῶν τοῦ κατακτητοῦ τῆς ἀλω-
θείσης Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τρόπον ὥστε δακρῦζει ὁ ἀνα-
γνώστης πρὸ τῶν ἀφαντάστων δεινοπαθημάτων τῶν ἐξανδρα-
ποδισθέντων χριστιανῶν κατοίκων τῆς.

Πῶς ὅμως θὰ συγκινηθῆ κανεὶς ἀναγνώστης ἐξ ὑμῶν ὅταν
οἱ μεγαλύτεροι ἱστορικοὶ παραθέτουν διὰ τὴν μεγάλην κατα-
στροφὴν τῶν Σερρῶν κατὰ τὸν πλέον ξηρὸν τρόπον μόνον δύο
ἢ τρεῖς γραμμάς, ὅταν διὰ τὸ ἴδιον θέμα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ
γραφοῦν τόμοι ὀλόκληροι ἀγνώστων δραματικῶν σκηνῶν διὰ
νὰ συγκινήσουν τοὺς πάντας, καὶ καμμία περιγραφή αὐτόππου
μάρτυρος δὲν ὑπάρχει;

Πρέπει νὰ ἔχῃ ζήσει κανεὶς αὐτὰς τὰς συγκινητικὰς στιγ-
μὰς τρόμου ἀπογνώσεως καὶ ἀλλοφροσύνης τοῦ φεύγοντος διὰ
νὰ σωθῆ πληθυσμοῦ, ἐνὸς πραγματικοῦ S.O.S. τῆς ξηρᾶς, ὅπως
τὰς ἔζησαν ὅλοι οἱ Σερραῖοι κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 καὶ
κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1916 διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξη-
γήσῃ τὰ γραφόμενα ἀπὸ τὸν χρονογράφον Νικήταν Χωνιάτην
διὰ τὸ μέχρι θαλάσσης ἀνθρωποκυνηγι τῶν δυστυχῶν Σερραίων
ἀπὸ τὸν Βούλγαρον ἐπιδρομέα.

«Τόση ἦτο ἡ λύσσα τοῦ Ἰωαννίτη ὥστε ὅτε κατεδίωξε
» τοὺς φεύγοντας μέχρι τῆς παραλίας καὶ πολλοὶ Ἕλληνες
» ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ διαφύγουν τὴν μάχαι-
» ραν τῶν Βουλγάρων, πολλοὶ ἐφονεύθησαν ἐξ ἀποστάσεως
» καὶ ἡ θάλασσα ἐκοκκίνησεν ἐκ τοῦ αἵματος» (1).

(1) Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην
Δ. Ξανάλατου. Ἀθῆναι 1944 σ. 40 Ἀκροπολίτου 74, 18 κ. ε.

Εἰς τὰς συνοικίας τῆς πόλεως μαινεται ἡ λεηλασία καὶ ἡ σφαγή.

« Οἱ σύμμαχοι τοῦ Ἰωαννίτση οἱ ἄγριοι καὶ εἰδωολάτραι
 » Κομᾶνοι, μεθυσμένοι ἀπὸ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν λεηλασίαν
 » ἐκλέγουν τοὺς ὠραιοτέρους νέους τῶν Σερρῶν καὶ τοὺς σφά-
 » ζουν ὡς θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς των ».

Τὴν εἶδησιν αὐτὴν τὴν ἀναφέρει ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ὁ Ἰωαννῶν Χρυσόστομος εἰς εἰδικὸν ἄρθρον τοῦ γραφέν διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Βουλγαρίας.

« ... ἀνέσκαψε πόλεις κατέσφαξε κατοίκους ἢ μετώκησεν
 » αὐτοὺς εἰς Βουλγαρίαν, κατέλαβε τὰς Σέρρας ἔνθα οἱ σύμ-
 » μαχοὶ τοῦ Κομᾶνοι ἐθυσίασαν τοὺς ὠραιοτέρους Ἑλληνας
 » αἰχμαλώτους εἰς τοὺς θεοὺς των ... » (¹).

Τὴν θηριωδίαν αὐτὴν μᾶς τὴν βεβαιώνει καὶ ὁ Π. Καλλιγᾶς.
 « ... ἀπανταχοῦ ἀφίναντες (οἱ Βούλγαροι) ἶχνη τῆς αἱμα-
 » τηρᾶς καταστροφῆς. Ἄγριώτεροι ἦσαν οἱ Κομᾶνοι, λεηλα-
 » τοῦντες ἀνηλεῶς καὶ σφαγιάζοντες εἰς τὰ εἰδῶλα αὐτῶν
 » τοὺς αἰχμαλώτους » (²).

Καὶ διὰ μίαν γενικωτέραν περιγραφὴν τῆς δημιουργηθείσης οὐ-
 κτρᾶς καταστάσεως παραθέτωμεν ἀπόσπασμα τοῦ Ν. Χωνιάτου.

« Τὰ καταστροφικὰ ἔργα τῶν Σκυθῶν (Βουλγάρων) καὶ Βλά-
 » χων τοῦ Ἰωαννίτση ἦσαν τοιαῦτα διαπραχθέντα κατὰ τὰς
 » τότε ἐπιδρομάς, ὥστε παρόμοια δὲν εἶχον ἀκούσει ὧτα οὔτε
 » εἶχον ἰδῆ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ κανεὶς δὲν εἶχεν
 » ἐπινοήσει ταῦτα. Πόλεις μέγισται πρὶν καὶ περίφημοι, πολυ-
 » πληθεῖς κωμοπόλεις ἀξιοθέατοι, χωράφια καὶ λειβάδια κα-
 » λῶς φυτευμένα, ἀληθινοὶ παράδεισοι καταπράσινοι διαρ-
 » ρέομενοι μὲ διαρκῆ ἀρδευτικὰ νερά, πολυόροφοι οἰκοδομαὶ
 » καὶ κατοικίαι περιβλεπτοὶ μὲ ἐξαιρετικὰ καλλιτεχνήματα
 » διακοσμημέναι ... ἀγροὶ ... κήποι ... ὅλα αὐτὰ ἀφέθησαν
 » νὰ τὰ βλέπη κανεὶς ἔρημα ἀνθρώπων καὶ ἔγιναν κατοική-
 » σιμα μόνον εἰς τὰ θηρία καὶ εἰς τοὺς ἀκανθοχοίρους. Ἀπὸ
 » κλαυθμοὺς καὶ ἀναστεναγμοὺς ἐγέμισεν ἡ ἔκτασις ὀπόθεν
 » ἐπέρασε ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Σκυθῶν καὶ θρήνος ἀλλοίμονον
 » καὶ κλαυθμὸς,

Πόσον δυστυχῆς εἶμαι ἐγὼ ὡς συγγραφεὺς. Πόσων δυστυ-
 » χημάτων τὴν περιγραφὴν συνέλεγα καὶ πόσων ἀναφέρω τὰ

(¹) Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδία Τόμος Ζ' σ. 675.

(²) Π. Καλλιγᾶς σ. 157.

» τρομερά δεινοπαθήματα και τὰ άτομικά μου και τῶν συμ-
» πατριωτῶν μου».

Και συνεχίζει ὁ Χωνιάτης τὴν περιγραφὴν τῶν δεινῶν.

«... Ὀμαδικῶς αἱ πόλεις κατελαμβάνοντο. Τὰς δὲ ἀπα-
» γωγὰς τῶν κατοίκων, τὰ δὲ ἐπιδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ πρὸς
» λεηλασίαν, τὰ δὲ εἰς τοὺς δρόμους ἐγκαταλελειμμένα ἀνη-
» λικὰ παιδιὰ και τὴν σφαγὴν τῶν ὠριμωτέρων ἀνδρῶν και
» γυναικῶν, ποῖος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δύναται τόσον πο-
» λύδακρυς και πολύθρηνος ἐπαξίως νὰ πενήθησῃ και νὰ χύσῃ
» δάκρυα» (1).

«... ἀλλὰ και ὅσους Ἕλληνας ἔκλεισεν εἰς τὰς φυλακὰς
» κατὰ οἰκτρὸν τρόπον ἐθανάτωσε μὴ δεχόμενος κατ' οὐδένα
» τρόπον νὰ εἰσακούσῃ οὔτε φωνὴν παραπόνων οὔτε καμμίαν
» παράκλησιν τῶν» (2).

Εἰς τὸ πέρασμά των Βούλγαροι Βλάχοι και Κομᾶνοι σκορ-
πίζουσι τὸν θάνατον τὸν δλεθρον τὸν ἀφανισμόν. Εἰς τοὺς δρό-
μους τῶν Σερρῶν ἐν μέσῳ ἀφαντάστου πανικοῦ γενικεῦεται ἡ
σφαγή.

«Τοὺς γὰρ πλείους κατηφάνισε καταχώσας πτώμασι» (3).

«Τὸν δρόμον τῶν Βουλγάρων διαγράφουσι τὰ καπνίζοντα
» ἐρείπια και αἱ ἐρημωθεῖσαι ἐκτάσεις... οἱ κάτοικοι σφά-
» ζονται ἢ ἀπάγονται εἰς αἰχμαλωσίαν» (4).

Πρὸ τῆς θανατώσεως προστίθεται τώρα ἀπὸ μίαν ἄλλην
πηγὴν και ἡ δοκιμασία τῆς μαστιγώσεως.

«Οἱ Κομᾶνοι μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν λεηλασίαν ἠχμαλώτι-
» ζουσι τοὺς κατοίκους ἐξ ὧν ἐκλέγοντες τοὺς εὐειδεστέρους
» ἔθουσι αὐτοὺς μετὰ προηγουμένην μαστιγῶσιν εἰς τοὺς ἰδί-
» οὺς δαίμονας» (5).

Ἡ ἐρήμωσις τῆς Θράκης και τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν φο-
βερὰν αὐτὴν ἐπιδρομὴν εἶναι τελειωτικὴ. Μίαν χαρακτηριστικὴν
εἰκόνα τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐρημώσεως μᾶς δίδει ὁ Καλλιγᾶς.

«... οἱ ἐν Ἀδριανουπόλει περιχαρῶς ἐδέχθησαν τὸν Ἑρ-
» ρῖκον διὰ μέσου νεκρᾶς ἐρημίας φθάσαντα ἐκεῖ...» (6).

(1) Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν Νικήτα Χωνιάτη Βόννης 1835 σελ. 639.
11.837-839. Κεραμόπουλος. Ἑλληνες και Βόρειοι γείτονες σ. 169.

(2) Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν Νικήτα Χωνιάτη Βόννης ἐνθ' ἄνωτ. σ. 15/848.

(3) Σάββας Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, βιβλ. 7. 459. 27.

(4) Gerland σ. 84, 56. Καλλιγᾶς σ. 158.

(5) Ν. Χωνιάτης. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν II, Καλλιγᾶς 155.

(6) Π. Καλλιγᾶς σ. 159.

Και ὁ Βονιφάτιος ἔτρεξεν ἐκ Ναυπλίου καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἐπιδρομεῖς νὰ ὑποχωρήσουν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνακτήσῃ ἀμέσως τὰς Σέρρας, ὁ δὲ Ἰωάννιτσης ἀφοῦ ἐλεηλάτησε ὅλην τὴν χώραν μέχρι τῆς Θεσσαλίας ὑπεχώρησε πρὸς Βορρᾶν. (¹).

Διὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἡμερομηνίαν τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τῶν Σερρῶν ἐλλείπει αὐτοπτῶν χρονογράφων ἀνατρέχομεν εἰς πηγὰς διαφόρων ἱστορικῶν ἡμετέρων καὶ ξένων.

Μόλις τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1205 ἀνεφάνησαν οἱ Κουμᾶνοι καὶ οἱ Βλάχοι εἰς τὴν Θράκην ὡς ἀκροβολισταὶ τῶν Βουλγάρων καὶ ἠκολούθει ὁ Ἰωαννίτσης μὲ τὸν στρατόν του (²) ὥστε κατὰ τὰ τέλη Φεβρουαρίου ἢ ἀρχὰς Μαρτίου 1206 ἔφθασαν εἰς τὰ περὶχωρα τῶν Σερρῶν καὶ ἐσκόρπισαν τὸν θρῆνον καὶ τὴν ἐξόντωσιν. Αὐτὴ κρίνεται ἡ ἀκριβεστερά ἐποχὴ τῆς ἐπιδρομῆς, διότι οἱ Κουμᾶνοι, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ πηγὰς συγχρόνων μας Βουλγάρων ἱστορικῶν, ἀπεχώρουν εἰς τὰς βάσεις των πέραν τοῦ Δουνάβεως προτοῦ ἀρχίσουν οἱ θερινοὶ καύσωνες τῶν πεδιάδων Μακεδονίας καὶ Θράκης. (³)

Παρ' ὅλην τὴν συντομίαν των οἱ ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι ἔστω καὶ μόνον μὲ ὀλίγας ἀδράς γραμμὰς τοῦ καλάμου των μᾶς παρέδωσαν στοιχεῖα ἀξιόπιστα τῆς δοκιμασίας, τῶν μαρτυριῶν, τῆς σφαγῆς, τῆς πυρπολήσεως, τῆς ἐρημώσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἐξορίας τῶν κατοίκων τῶν Σερρῶν κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς χαλαρώσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς ἰσχύος τοῦ Βυζαντίου.

Τὰς συντόμους αὐτὰς περιγραφὰς μέχρι σήμερον δὲν ἐπρόσεξεν ὅσον ἔπρεπε ἡ φροντίς τῶν νεωτέρων μας ἱστορικῶν διὰ νὰ γίνῃ εἰς εὐρὺν κύκλον γνωστὴ ἡ τεραστία αὐτὴ θυσία τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν τοῦ 1206 εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Ὁ βαθὺς μελετητὴς τοῦ Βυζαντίου Σ. Ζαμπέλιος διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν λέγει :

«Ἡ Θεῖα Πρόνοια διεφύλαξε τὰ σύμβολα αὐτὰ ἐπὶ χαλκίων
» καὶ λίθων καὶ διφθερῶν καὶ πυραμίδων ἔσθ' ὅτε καὶ ἐν στό-
» ματι λαῶν, ἵνα ἐλθούσης τῆς ὥρας, δι' αὐτῶν οἱ μεταγενέ-
» στεροι ἐξιχνιάσωσι τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τοῦ παρελθόν-
» τος» (⁴).

(¹) Παπαρρηγοπούλου. Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους τόμος Ε' σ. 11

(²) Gerland σ. 81, Καλλιγᾶς, σ. 158.

(³) Slatarski Gesch. Bulg. 113, 119, Παπαρρηγόπουλος Ε. 23.

(⁴) Σ. Ζαμπέλιου, Βυζαντινὰ μελέται, Ἀθῆναι 1858 σ. 15.

Ἄλλὰ ἡ ἀποκάλυψις τῶν ἀδήλων καὶ κρυφίων τοῦ παρελθόντος ἔχει ἀνάγκην προσεκτικῆς μελέτης. πολλῶν κόπων, παρατεταμμένων ἀγρυπνιῶν ἐπὶ δυσσευρέτων πηγῶν διὰ νὰ ριφθῆ περισσότερον φῶς εἰς τὸ προσκηνίον τῶν συνταρακτικῶν δοκιμασιῶν τῆς πολυπαθοῦς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Εἰς τὴν διασωθεῖσαν ἱστορικὴν συγγραφὴν τῶν χρόνων ἐκείνων τοῦ Γ. Βιλλαρδουῖνου εὐτυχῶς εὐρίσκομεν μερικὰς σελίδας μὲ ἐκτενεστέραν ἐπιγραφὴν τῆς μάχης τῆς Λατινικῆς Φρουρᾶς εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Σερρῶν, τὴν ἀκολουθήσασαν ἐκπόρθησιν τοῦ κάτω Κάστρου, τὴν δραματικὴν εἴσοδον τῶν ἐπιδρομῶν εἰς τὴν πόλιν, τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν συνθηκολόγησιν τῶν Λατίνων τῆς Ἀκροπόλεως Σερρῶν παραθέτομεν δὲ αὐτὴν αὐτοῦσιαν ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.

Ἄπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ G. Villehardouin *la Conquête de Constantinople 1204* (ἔκδ. Λειψίας εἰς τὴν Γερμανικὴν):

σ. 116. κεφ. 155.

Ο ΙΩΑΝΝΙΤΣΗΣ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΑΣ ΣΕΡΡΑΣ

«Ἐν τῷ μεταξύ ἐβάδισε ὁ Ἰωαννίτσης, μὲ ὄλον τὸν στρατόν του κατὰ τοῦ κόμητος Μουφερράτου καὶ ἔφθασε πρὸ μιᾶς πόλεως ὀνομαζομένης Σέρραι. Ὁ κόμης ὅμως εἶχε ἐγκατεστημένην εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἰσχυρὰν φρουρὰν ἀπὸ ἱκανοῦς πολεμιστάς. Εἶχε ἐκεῖ τὸν Οὐγον Ντέ Κολλιννὸ ἓνα τέλειον ἵππότην καὶ τὸν εὐγενῆ κ. Γουλιέλμον Ντέ Ὁνουᾶ, τὸν στρατάρχην του καὶ μέγα πλῆθος ἐκ τῶν καλλιτέρων του ὀπαδῶν.

Ὁ Ἰωαννίτσης ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν καὶ δὲν εἶχε ἀκόμη σοβαρὰ ἀσχοληθῆ ὅτε κατάρθωσε νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου τὸν ἐξωτερικὸν καστρότοιχον (τὴν κάτω πόλιν). Ἐκεῖ ἔγινε μία μεγάλη ἀπώλεια, διότι ὁ Οὐγος Ντέ Κολλιννὸ ἔπεσε βληθεὶς μὲ λίθον εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Ἀπὸ τὸν φόνον του οἱ ἄλλοι πολὺ ἐφοβήθησαν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τείχος τοῦ Κάστρου (τὴν Ἀκρόπολιν) ἡ ὁποία ἦτο πολὺ καλὰ ὠχυρωμένη.

Ἐδῶ ὁ Βιλλαρδουῖνος παραλείπει ν' ἀναφέρῃ τὴν ἐξ ἄλλης πηγῆς ὑπάρχουσαν πληροφορίαν, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Οὐγου Ντέ Κολλιννὸ τόσοι ἦτο ὁ τρόμος καὶ ἡ φυγὴ τῶν Φράγκων, ὥστε ἐνῶ δρομαίως ἀπεσύροντο διὰ νὰ σω-

θοῦν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπὸ τὴν σύγχυσίν των δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κλείσουν τὰς πύλας τοῦ καστροτοίχου τῆς κάτω πόλεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἰωαννίτσης εἰσήλθε ἀνέτως ἀπὸ τὰς ἀνοικτὰς πύλας κατέλαβε τὴν κάτω πόλιν καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Ἀκρόπολιν.

Καὶ ἐξακολουθεῖ :

«Ὁ Ἰωαννίτσης ἐκύκλωσε τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἤρχισε τὴν
» ἐπίθεσιν. δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ πολιορκούμενοι
» ἐπρότειναν συνθηκολόγησιν, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον βαρέως
» κατηγορήθησαν καὶ ἀργότερον ἀπεδόθη εἰς αὐτοὺς μομφή.
» Ἀμέσως ἐκλείσθη συνθηκολόγησις καθ' ἣν τὸ Κάστρον θὰ
» παρεδίδοτο εἰς τὸν Ἰωαννίτην, ὁ ὁποῖος δι' ὄρκου δοθέν·
» τος ὑπὸ εἴκοσι πέντε ἐκ τῶν ἀνωτέρων βαθμούχων του, ὑπε·
» σχέθη εἰς τοὺς πολιορκουμένους ὅτι θὰ τοὺς ὠδήγει νὰ
» ἀναχωρήσουν μὲ τοὺς ἵππους των τὰ δῦλα καὶ τοὺς θώρα·
» κας ἀσφαλεῖς κατ' ἐκλογὴν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν
» Κωνσταντινούπολιν ἢ τὴν Οὐγγαρίαν».

κεφ. 153.

Ο ΙΩΑΝΝΙΤΣΗΣ ΠΑΡΑΒΑΙΝΕΙ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗΝ

Οὕτω παρεβόθη ἡ χώρα καὶ ὁ Ἰωαννίτσης ἀφήκεν ὄλους νὰ ἐξέλθουν τοῦ Κάστρου καὶ νὰ στρατοπεδεύσουν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀπέναντι, συμπεριεφέρθη πολὺ φιλοφρονητικὰ καὶ τοὺς ἔστειλε καὶ δῶρα.

Ἐκεῖ ἐστρατοπέδευσαν δύο ἡμέρας, καὶ τότε παρέβη ὁ Ἰω·
» αννίτσης προδοτικῶς τὴν συνθήκην, τοὺς ἠχμαλώτισε καὶ
» γυμνοὺς καὶ γυμνόποδας τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν Βλαχίαν.
» Τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσήμους ἐξ αὐτῶν διέταξε νὰ ὀδηγηθοῦν
» εἰς Οὐγγαρίαν, ἀργότερον δὲ ἀπεκεφάλισε τοὺς ἄλλους
» τοὺς ἀνωτέρους καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Βλαχίαν καὶ διὰ τῆς
» προδοσίας αὐτῆς τοὺς ἐξηφάνισε.

Οὕτω ὑπέστη ὁ στρατὸς τοῦ Μομφερράτου μίαν τῶν μεγα·
» λυτέρων του καταστροφῶν.

Ὁ Ἰωαννίτσης ὅμως διέταξε τὴν κατεδάφισιν τοῦ κάστρου καὶ τῆς πόλεως καὶ ἀκολούθως ἐβάδισε κατὰ τοῦ κόμητος Μομφερράτου.

κεφ. 154 σ. 117.

«... ἐβάδισε κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκεῖ παρέμεινεν ἐπι

» μακρὸν καὶ ἐλεπλάτησε μέγα μέρος τῆς ἔξω χώρας. Τοῦτο
 » ἔστενοχώρησε τὸν κόμητα πάρα πολύ, ἀλλὰ περισσότερον
 » τὸν ἔστενοχώρησε τὸ ὅτι ἐχάθη ὁ στρατὸς του καὶ οἱ Βαρῶ-
 » νοι καὶ οἱ φύλακες τοῦ κάστρου τῶν Σερρῶν. Ὅτε ὁμως ὁ
 » Ἰωαννίτης ἀντελήφθη ὅτι τίποτε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κα-
 » τορθώσῃ ἐπέστρεψε μὲ ὄλον τὸ στρατὸν του εἰς τὴν χῶ-
 » ραν του».

Ὅστε ἔχομεν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1206 λύσιν τῆς πο-
 λιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ Ἰωαννίτη μετὰ
 τοῦ στρατοῦ του ὀλοκλήρου εἰς τὴν χώραν του. Κατὰ τὴν ἰδίαν
 ἐποχὴν ὁ Ἑρρίκος, ὁ Φράγκος Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως καὶ διάδοχος τοῦ ἀτυχοῦς Βαλδουίνου, συναντήσας
 τοὺς Βουλγάρους εἰς τὴν Θράκην μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν
 Κουμάνων ἔδωσε ἐπιτυχή μάχην, ἐνίκησε καὶ ἀπηλευθέρωσεν
 20.000. αἰχμαλώτους μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνδέχεται νὰ ἦσαν καὶ
 πολλοὶ ἐκτοπισθέντες πρὸς τὸν Δούναβιν Σερραῖοι.

Ἄς ἀφίσωμεν τὸν Βιλλαρδουῖνον νὰ μᾶς περιγράψῃ τὴν
 τρομερὰν αὐτὴν σκηνὴν τῆς μάχης καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως
 τῶν αἰχμαλώτων.

κεφ. 160 σ. 135

«... ὁ στρατὸς τοῦ Ἰωαννίτη ἦλθε εἰς συμπλοκὴν μὲ
 » τοὺς ἡμετέρους. Καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ὑπῆρχον πληγωμένοι
 » καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν φορὰν ἐνίκησαν οἱ
 » Φράγκοι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἀνεῦρον τοὺς
 » αἰχμαλώτους ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ ὠδήγησαν ὀπίσω.
 » Καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀπελευθέρωσις δὲν ἦτο
 » καὶ μικρά, διότι ἦσαν 20.000 ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παι-
 » δία, καὶ 3.000 ἄμαξαι (κάρρα) φορτωμένα μὲ τὸν ρουχι-
 » σμόν των καὶ τὰ σκεῦή των ἐκτὸς τῶν ἀφθόνων ζώων.

«Ἡ φάλαγξ αὐτὴ τῶν ἀπελευθερωθέντων αἰχμαλώτων εἶχε
 » μῆκος δρόμου δύο ὥρων ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον».

κεφ. 166.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπε-
 » δον καὶ ἐχάρησαν ἐκ τούτου πολὺ ὁ αὐτοκράτωρ Ἑρρίκος
 » καὶ οἱ Βαρῶνοι. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ στρατοπεδεύ-
 » σουν ἐπὶ τόπου καὶ καλῶς νὰ φρουρηθοῦν, οὕτως ὥστε ἀπὸ
 » τὰ πράγματά των δὲν ἔλειπεν οὔτε ἑνὸς λεπτοῦ ἀξία...

Τότε ἔδωσε ἄδειαν εἰς τοὺς ἀπελευθερωθέντας ἄνδρας

» καὶ γυναῖκας καὶ ὁ καθείς ἐπέστρεψε εἰς τὴν πατρίδα του
» ἢ ἴθου ἄλλοῦ ἤθελε.

Ἡ ὑπόλοιπος λεία ὁμῶς διενεμήθη εἰς τὸν στρατόν».

Τὰ ἀνωτέρω γεγονότα τῆς νίκης τοῦ Ἑρρίκου συνέβησαν κατὰ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1206, διότι κατὰ τὴν 20ὴν Αὐγούστου 1206 ἐστέφθη ἐν Κων)πόλει αὐτοκράτωρ ὁ 29τῆς Ἑρρίκος καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀναφέρεται ὅτι «ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἀπροσδοκῆτως ἐμφανισθεὶς πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ εὐρῶν αὐτοὺς ἐξησθενημένους (πρὸ δύο μηνῶν εἶχον ἀποχωρήσει οἱ Κουμᾶνοι) τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ἀπολυτρώσας 20.000 αἰχμαλώτους καὶ κυριεύσας ὅλα τὰ λάφυρα (1).

Καὶ ἐνῶ πολλοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν ἀβασανίστως ὅτι ὁ Ἰωαννίτης παρέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς Σέρρας φαίνεται ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ φθινόπωρον τοῦ 1206 ὁ Ἑρρίκος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν 20.000. αἰχμαλώτων ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰωαννίτη,

«Συνεκοινωνήσεν τότε μετὰ τοῦ Βονιφακίου, ὅστις ἀνέκτησε
» τὰς Σέρρας καὶ Δράμαν καὶ ἐν πλήρει μετ' αὐτοῦ συνεννοή-
» σει καὶ συμπράξει ἐξησφάλισε σπουδαίαν γραμμὴν ἀμύνης
» διὰ τῆς φρουρήσεως τῶν παρόδων. (2).

Ἐξ αὐτοῦ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Ἰωαννίτη διήρκεσε διὰ τὴν περιφέρειαν Σερρῶν Δράμας ἀπὸ Μαρτίου μέχρι τέλους Αὐγούστου 1206 δηλ. 7 μόνον μηνᾶς καὶ διὰ νέας ἐπιδρομῆς κατὰ τὸ θέρος καὶ φθινόπωρον τοῦ 1207 ἐπολιόρκησε τὴν Θεσσαλονίκην πρὸ τῶν τειχῶν τῆς ὁποίας ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ Κουμάνου Μαναστρᾶ.

Εἰς αὐτὴν τὴν μόνην διεξοδικὴν περιγραφὴν τῆς ἀλώσεως τοῦ Κάστρου τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ 1206, ὁ Βιλλαρδουῖνος περιγράφει μὲν μὲ περισσοτέρας λεπτομερείας τὰ ἀφορῶντα τὴν πλευρὰν τῆς ἀτυχίας τῶν Λατίνων φρουρῶν τοῦ Κάστρου, πλὴν ὁμῶς διὰ τὴν δοκιμασίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Σερρῶν δὲν μᾶς ἀναφέρει παρὰ ἐλάχιστα. Πιθανὸν ἀπὸ ἀδιαφορίαν καὶ ἔχθραν, διότι οἱ Ὀρθόδοξοι Σερραῖοι ἀπεστρέφοντο τοὺς Δυτικοὺς καὶ ἔμεναν ἀναφομοίωτοι, ἀπὸ τὸν Λατινισμόν.

Μὲ ἐπιμόνους ἐρεύνας εἰς ἔργα ἱστορικῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων μετὰ πολλοῦ κόπου εὐρίσκομεν ἐλάχιστα σχετικὰ μὲ λεπτομερείας τῆς καταστροφῆς ἐκείνης τῶν Σερρῶν, τὰ περισσό-

(1) Μελέται Βυζ. Ἰστ. Καλλιγᾶ σ. 159-160.

(2) La Conquestede Constantinople G. Villehardouin, Λειψία κεφ. 231.

τερα δὲ ἀναφέρουν ὁ Νικήτας Χωνιάτης καὶ ὁ Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὄχι μὲ τὸν παλμὸν τῆς ζωηρότητος ἐντυπώσεων αὐτόπτου, ἀλλὰ ἀπὸ πλαγίας πληροφορίας διὰ τὰς Σέρρας.

Ἡ ἔλλειψις αὐτῆ πηγῶν καὶ μάλιστα διηγήσεων αὐτοπτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐξοντωτικὴν μανίαν τοῦ Ἰωαννίτση νὰ καταστρέφει ἐκ θεμελίων καὶ νὰ καίῃ πᾶν τὸ ὄργανωμένον Ἑλληνικὸν καὶ νὰ μεταφέρῃ τοὺς ἐξανδραποδιζομένους κατοίκους μακρὰν τῆς ἀρχικῆς τῶν βάσεως εἰς ἀξένους χώρας εἴτε πρὸς ἐξόντωσιν εἴτε πρὸς ἐκβουλαρισμὸν.

Κυρίως ἐκ τοῦ λόγου τούτου δὲν ἀπέμειναν εἰς τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν γραπτὰ μνημεῖα τῶν λεπτομερειῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς καταστροφῆς οὔτε ὑπάρχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα ποῦ καὶ πόσοι ἐκ τῶν κατοικῶν τῆς ἐσώθησαν καὶ πόσοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν δοκιδασθεῖσαν γενέτειραν, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἀκροπολίτης τὴν ἐπεσκέφθη 39 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἐνῶ ἀκόμη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Κωνσταντινούπολις ἐφραγκοκρατεῖτο.

Μήπως εἶναι δυνατὸν νὰ εὔρεθοῦν λεπτομέρειαι εἰς τὴν πλευρὰν Βουλγάρων ἱστορικῶν; Ματαίαι προσπάθειαι διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ὑπάρχουν Βούλγαροι ἱστορικοὶ καὶ ἐλάχιστοι ἐκ τῶν Βουλγάρων ἐγνώριζον γράμματα. Αὐτὸς ὁ Jericek ὁ Τσέχος ἱστορικὸς ὁ συγγράψας τὴν ἱστορίαν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ 1876 εἰς τὴν βιβλιογραφίαν του δὲν ἀναφέρει κανένα Βούλγαρον ἱστορικὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀλλὰ τὰς διαφόρους πηγὰς τῶν γνωστῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων.

Ἄλλως τε «Σλάβοι, Βοημοὶ, Ἰλλυριοὶ καὶ Ρῶσσοι ἐστεροῦντο παντάπασιν ἀλφαβήτου μέχρι τοῦ 863 μ. Χ.» (1).

Παραθέτομεν τώρα ἀπόσπασμα ἀρθροῦ σχετικοῦ μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Σερρῶν τοῦ 1206, τοῦ Εὐαγγέλου Στράτη.

Χρονογράφος (Εὐαγγέλος Στράτης) Μακ. Ἡμερ. 1910 σ. 52-54.

ΦΑΕΙΝΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

«Φράγκοι καὶ Βούλγαροι ὄργιαζον ἐναμμιλλῶς ἐν ταῖς
» Ἑλληνικαῖς χώραις μετὰ τὴν ἐν τῇ Βασιλίδι τῶν πόλεων
» κατὰ τὸ 1204 ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἀπλήστου Φραγκικῆς Δεσπο-
» τίας. Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες μετὰ τῶν Θεσσαλῶν καὶ τῶν

(1) Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας Καραμσίνου, Μετάφρασις Κ. Κροκιδᾶ Ἀθῆναι 1856 σ. 108.

» ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἑλλάδι μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ οἰκούντων ἐν τῷ
» ὑπὸ τὸν μετριοπαθῆ Μαρκήσιον Βονιφάτιον βασιλείῳ τῆς
» Θεσσαλονίκης ἔζων ὑπὸ πολλῶ εὐνοϊκοτέρους ὄρους ἢ οἱ
» Θράκες καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἀδριανουπολίται ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ
» Βαλδουίνου ἐν τῷ κράτει τῶν Ἑνετῶν, δεινῶς αὐτοὺς κα-
» ταπιεζόντων. Δι' ὃ οἱ τελευταῖοι λησμονοῦντες ὅσα ἔπαθον
» ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἦλθον εἰς συνεννόησιν πρὸς
» τὸν ἡγεμόνα ἐκείνων Ἰωαννίτην προσφέροντες αὐτῷ τὸ
» Αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἐπὶ τῷ ὄρω ἵνα συνεργασθῆ μετ'
» αὐτῶν εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν
» πόλεων.

Ἄλλ' οἱ δέλταιοι οὗτοι Ἕλληνες τῆς Ἀδριανουπόλεως κα-
» πνὸν αὐτοὶ φεύγοντες πῦρ ἐνέβαλον ἄκοντες εἰς τὰς Ἑλλη-
» νικὰς χώρας καὶ δὴ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀσυνειδήτως εἰσα-
» γαγόντες ἀντὶ συμμάχων καὶ λυτρωτῶν ἐμπρηστάς καὶ κατα-
» στροφεῖς. Ἀποτέλεσμα δὲ οἴκτιστον τῆς σφαλερᾶς καὶ οὐ-
» λομένης ταύτης πολιτικῆς τῶν ὁμογενῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ
» τρομερὰ καὶ τρισβάρβαρος καταστροφή τῆς περιφανοῦς πό-
» λεως τῶν Σερρῶν, ὧν αὐτόχρομα Hostile Atatum καὶ αὐτὰ
» τὰ θεμέλια ἔσκαψε. Δὲν ἀφήκε λίθον ἐπὶ λίθῳ ἐν τῇ κλεινῇ
» καὶ ἀφνειῇ Μακεδονικῇ πόλει ὁ ἀπαίσιος ἐκεῖνος Βούλγα-
» ρος καὶ εἰς ἄλλην γῆν Μαδιάμ αὐτὴν μετέβαλεν, ἀγρίως
» ἐκδικούμενος ὅσα οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ἔπαθον ἐν Σέρραις.

Ἐν ἔτει 976 μ. Χ. ὑπὸ τὰ τεῖχη τῶν Σερρῶν ὁ υἱὸς τοῦ
» Βοεβόδα τοῦ Τυρνόβου Σίσμαν, Μωῦσης μετὰ τῶν ἀγδρῶν
» ἔπαθε πανωλεθρίαν καὶ ὁ ἴδιος βληθεὶς διὰ λίθου ἐκ τῶν
» τευχῶν ἐφονεύθη. (Κεδρηνοῦ Β' σ. 435).

Αἱ Σέρραι ὑπῆρξαν ἡ τὰ μάλιστα εὐνοουμένη πόλις Βασι-
» λείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, κρατερώτατα ὀχυρωθεῖσα παρ'
» αὐτοῦ, καὶ προσφιλές αὐτοῦ φοῖτημα, τρεῖς δεχθεῖσαι τὴν
» ἐπίσκεψίν του. Ἐν Σέρραις ἔλαβε ὁ ἥρωος οὗτος τοῦ Μεσαιω-
» νικοῦ Ἑλληνισμοῦ τὰ πρῶτα ἄθλα καὶ τοὺς πρῶτους στε-
» φάνους τῶν τεσσαρακονταετῶν κατὰ τῶν προγόνων τοῦ
» Ἰωαννίτη ἀγώνων του.

Τὰς Σέρρας ἐξέλεξεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Μακεδὼν ὡς
» ἐνδοξον καὶ τιμημένον ἔδαφος ἔνθα συντετριμμένη καὶ λι-
» πόψυχος ἡ Βουλγαρία παραδοῦσα αὐτῷ τὰς κλεῖς τῶν
» φρουρῶν τῆς ἐν ἔτει 1018 νὰ κλῖνῃ τὸ γόνυ καὶ τὸν ἀχέ-
» να πρὸ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτο-
» κρατορίας, ἅπερ ὁ ἐστεμμένος Μακεδὼν ἐξεπροσώπει.

Αἱ Σέρραι ἔπρεπε νὰ ἐκλίπωσιν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς
» γῆς, ἔλεγεν ὁ Ἰωαννίτης, διότι ἦσαν ὁ ὀχυρώτερος προμα-
» χῶν τῆς Μακεδονίας κατὰ τῶν ὀμοφύλων του, ὅπως ἡ Φι-
» λιππούπολις προπύργιον τῆς Θράκης, κοινῶς ἕνεκα τοῦ-
» του γενομένη καὶ ἐκείνη τῆς σκληρᾶς τύχης τῶν Σερρῶν.

» Ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ ἐπωνύμῳ ἀντεκδικού-
» μενος τὸν Βουλγαροκτόνον, ἑαυτὸν μὲν Ρωμαιοκτόνον ἀπε-
» κάλει, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων προσφυῶς Σκυλογιάννης ἐπω-
νομάσθη.

« Δυστυχῶς δὲν ἠτύχησαν αἱ Σέρραι νὰ ἔχωσιν, ὡς ἡ γει-
» των Θεσσαλονίκη ἓνα Εὐστάθιον, ἓνα Καμενιάτην, ὅστις
» αὐτόπτης μάρτυς γενόμενος νὰ παραδώσῃ τοῖς ἐπιγιγνομέ-
» νοις λεπτομερείας περὶ τῆς μοναδικῆς καὶ ἀνοικτίρμονος
» ἐκείνης καταστροφῆς αὐτῶν ».

Καὶ παραθέτει τὴν περιγραφὴν τῆς πολιορκίας καὶ τῆς ἀλώ-
σεως τῶν Σερρῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίτη, ὅπως τὰ περιγράφει ἀκρι-
βῶς ὁ Νικήτας Χωνιάτης, τοῦ ὁποίου κρίνομεν προτιμώτερον
νὰ παραθέσωμεν ἐν μεταφράσει αὐτοῦστον τὸ κείμενον :

κεφ. 11 σελ. 816.

« ... Ὁ δὲ Ἰωαννίτης χωρὶς νὰ χρονοτριβῆσῃ εἰς τὰς
» Θρακικὰς πόλεις, ρίπτεται πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν διὰ νὰ
» τακτοποιῆσῃ τὴν ἐκεῖ κατάστασιν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του
» καὶ διὰ νὰ ἀποσπᾷ τὰς πόλεις ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Λα-
» τίνων καὶ διὰ νὰ τὰς προσαρμόσῃ πρὸς αὐτόν. Λοιπὸν ἀφοῦ
» ἔφθασεν εἰς Σέρρας μὲ τοὺς Λατίνους ἀρχίζει τὸν πόλεμον,
» καὶ ἀφοῦ ἔρρευσεν αἷμα πολὺ καὶ αὐτῶν νικητῆς ἀναδει-
» κνύεται. Διότι οἱ Λατῖνοι ἀκολουθοῦντες τὴν τακτικὴν τῶν
» διὰ τὰς μάχας μὲ ἐτοιμότητα ἀντεπιθέσεως ἀποκρούσαντες
» τὸν Ἰωαννίτην πολλοὺς ὀπαδοὺς του ἐτραυμάτισαν. Ὀλί-
» γον δὲ ἀργότερον ἠττηθέντες οἱ Λατῖνοι καὶ ἀφοῦ ἐτράπη-
» σαν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κλεί-
» σουν τὰς πύλας καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τείχους εἰσορ-
» μουν οἱ ὀπίσω αὐτῶν ἐρχόμενοι Βλάχοι καὶ Κομάνοι. Καὶ
» κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἡ πόλις κατελήφθη. Ἐπειτα μέρος
» μὲν αὐτῆς ἐκάη καὶ τὰ τεῖχη τῆς ἐκρημνίσθησαν, ἐκ τοῦ
» πληθυσμοῦ τῆς δὲ οἱ συλληφθέντες ἄλλοι ἀπήχθησαν καὶ
» ἄλλοι ἐκλείσθησαν εἰς φυλακὰς. Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ δὲ στρα-
» τοῦ ὅσοι κατὰ τὴν μάχην δὲν ἐφονεύθησαν, ὅσοι μὲν ἐπρο-

» χώρησαν χωριστά έσώθησαν όσοι δέ άνήλθον εις την άκρό-
» πολιν έμειναν εκεί και ώχυρώθησαν.

Τήν έπομένην δέ ό 'Ιωαννίτης περιερχόμενος γύρω τήν
» άκρόπολιν παρήγγελε διά κήρυκος πρός τους καταφυγόν-
» τας εις αύτήν Λατίνους νά παραδώσουν εις αύτόν τό φρού-
» ριον και νά σωθούν. 'Αλλά εκείνοι δέν έσκέπτοντο νά πα-
» ραδοθούν άναμένοντες ένισχύσεις από τόν μαρκήσιον. 'Εν
» τῷ μεταξύ ό 'Ιωαννίτης κατεσκεύασε κλίμακας και εις τόν
» τόν έναντι τής άκροπόλεως λόφον άφοῦ έστησε πολιορκητι-
» κήν μηχανήν ήρχισε νά κτυπᾷ τά τείχη. Οί δέ τής άκροπό-
» λεως ύπερασπισται μέ έπιμονήν έπολέμουν κρατοῦντες άμυ-
» ναν και έπεκτείνοντες τήν δρᾶσιν των εις όλους τους πύρ-
» γους. "Ότε δέ είδον τόν 'Ιωαννίτην νά τους περικυκλώνη
» όπως ή πυρκαϊά από όλα τά μέρη τήν άκρόπολιν και νά
» τους κλείη κάθε δυνατήν διόδον ώστε νά μή είναι δυνατόν
» λαθραίως νά έπικοινωνήσουν μέ τόν μαρκήσιον, ήθελον νά
» παραδώσουν τήν άκρόπολιν εις αύτόν εάν ήθελε συνθηκο-
» λογήσει και έπιστρέψει εις αύτούς τήν έξοδον έλευθέρως
» μετά των όπλων και των ίππων των. 'Επειδή δέ εκείνος
» οὔτε ν' άκούση καν ήθελε τόν τρόπον τής προτεινομένης
» συνθηκολογήσεως, ζητούν νά μεταβοῦν εις τήν φιλικήν των
» γραμμήν μέ όδηγούς καθ' όδόν μέχρι των Παιονικῶν όρίων.
» Και ως έπροχώρησαν εις ένορκον συμφωνίαν εκείνος μέν κα-
» τέλαβε τήν άκρόπολιν εκείνοι δέ χωρίς κίνδυνον έξήλθον τής
» άκροπόλεως.

« . . . άκούσας δέ (ό μαρκήσιος) ότι ό 'Ιωαννίτης εισέβα-
» λεν εις τάς Σέρρας, χωρίς δέ νά έχει πληροφορηθῆ τό τέ-
» λος των γενομένων εκεί πρότερον μαχῶν, στέλλει στρατόν
» νά βοηθήση τά φιλικά στρατεύματα εις τάς Σέρρας. 'Εκεί-
» νοι δέ όταν έμαθον τά όσα συνέβησαν, καθ' όν χρόνον άνεχώ-
» ρουν δέν διέλυσαν τήν πολεμικήν των παράταξιν αν και ήδη
» έγνώριζον ότι εύρίσκοντο εις δεινήν θέσιν και έμελλον ν'
» άγωνισθοῦν πρός πολύ άνώτερον έχθρόν. Συμπλακέντες δέ
» μέ τους άντιπάλους ήττώνται κατά κράτος και τρέπονται
» εις φυγήν, καθ' όν χρόνον οί Σκυθαι τους προσέβαλλον οὔ-
» τω κατά μάζας όρμώντες σφοδρά και έκ τής μιας και έκ τής
» άλλης πλευράς, όπως συμβαίνει νά βλέπωμεν και τά σμήνη
» νά έξέρχονται των κυψελῶν και τάς σφήκας νά έξορμοῦν
» από τάς παροδίους φωλεάς των».

'Αφοῦ λοιπόν μέ τοιαύτας μάχας δύο φορές ένικήθη ό μαρ-

» κήσιος, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ φρούριον τῆς Θεσσαλονίκης ἐγ-
» κλείεται, ὁ δὲ Ἰωαννίτης τελείως ἀνεμπόδιτος ἀναχωρεῖ
» διὰ Βέρροϊαν καὶ καταλαμβάνει τὰς λοιπὰς πόλεις, ὅσαι
» ἦσαν ὑποτεταγμέναι εἰς τὸν Μαρκήσιον».

Εἰς ἄλλην περιγραφὴν τῆς ἀλώσεως τῶν Σερρῶν εὐρίσκο-
μεν τὸν ἐπίλογον τῆς συνθηκολογήσεως τῆς Φρουρᾶς τοῦ Κά-
στρου.

«Μετὰ τὴν νίκην ταύτην (τὴν κατὰ Βαλδουῖνου) ὁ Βασιλεὺς
» τῶν Βουλγάρων εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Μομφερρά-
» του καὶ κυριεύσας τὰς Σέρρας ἀπέστειλε τὴν φρουρὰν συγ-
» κειμένην τὸ πλεῖστον ἐκ Λατίνων εἰς Βουλγαρίαν, ἀφοῦ
» ἀπεκεφάλισε τοὺς ἀξιωματικούς, καίτοι δι' ὄρκου εἶχεν ὑπο-
» σχεθῆ ἓν καιρῷ τῆς παραδόσεως αὐτῶν, ὅτι θέλει φεισθῆ
τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας των» (¹).

Αὐτὸ τὸ δραματικὸν περιστατικὸν τῆς καταστροφῆς καὶ πυρ-
πολήσεως τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν καὶ τῆς σφαγῆς καὶ ἐκτοπί-
σεως τῶν κατοίκων τῆς, τὸ ἐξηκριβωμένον πλεον ἀπὸ πλῆθος
ἀξιοπίστων ἱστορικῶν πηγῶν ὁ Βούλγαρος ἱστορικὸς Β. Ζλα-
τάρσκι σκοπίμως τὸ παρασιωπᾷ καὶ ἀναφέρει ἀπλῶς διὰ τὸν
Ἰωαννίτην, ὅταν ἐκ Θράκης ἐβάδιζε πρὸς Θεσσαλονίκην :

«Καθ' ὁδὸν ἔθεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ὁ Ἰωαννίτης
» τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν, καὶ ἐπολιόρκησε κατόπιν τὴν Θεσ-
» σαλονίκην . . . » (²).

Καὶ ἐνῶ δι' ἄλλα γεγονότα ἀσχολεῖται μὲ πολλὰς λεπτο-
μερείας καὶ σταχυολογεῖ ἀπὸ ὄλας τὰς πηγὰς Ἀνατολῆς καὶ
Δύσεως ἀρκεῖ νὰ συμφέρουν εἰς τοὺς Βουλγάρους, τὴν ἐκ βά-
θρων καταστροφὴν τῆς μεγάλης πόλεως τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ
1206 τὴν ἀντιπαρέρχεται μὲ τελείαν σιωπὴν. Καμμία ἀπολύτως
αἰσθησις, σημείωσις ἢ ἀναφορά. Ὅσα τοὺς δυσφημοῦν τὰ παρα-
λείπει. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια κακοποιεῖται.

Τὴν καταστροφὴν τῆς Φιλιππουπόλεως τοῦ 1205 τὴν ἀνα-
φέρει δικαιολογούμενος ὅτι ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ Ἰωαννίτη
ὑπὸ τὸν Βυζαντινὸν στρατηγὸν Ἀσπιέτην. Τὴν κατόπιν παρα-
σπονδίας σφαγὴν τῶν κατοίκων τῆς τὴν παρασιωπᾷ, ὅπως πα-
ρασιωπᾷ καὶ τὴν θανάτωσιν τοῦ Μητροπολίτου τῆς, καὶ τοῦ
στρατηγοῦ Ἀσπιέτη τὸν ὅποιον ὁ Ἰωαννίτης διέταξε καὶ ἐκρέ-
μασαν ἐκ τῶν τενόντων τῶν θραυσμένων τοῦ σφυρῶν (³).

(¹) Ν. Ι. Κοκῶνη, «Ἱστορία τῶν Βουλγάρων». Ἀθῆναι 1877 σ. 155.

(²) Zlatarski Geschichte der Bulgaren. σ. 119, 113.

(³) Ἱστορία τῶν Βουλγάρων Ν. Ι. Κοκῶνη, Ἀθῆναι 1877 σ. 156.

Ὁ Ζλατάρσκι στερεΐται τῆς παρρησίας καὶ τῆς εὐλικρινείας τοῦ ἡμετέρου Παπαρρηγοπούλου τοῦ ἀνατέμνοντος τὰ πάντα μὲ ἀξιεΐαινον φιλαλήθειαν καὶ συχνὰ ὁμολογοῦντος σφάλματα ἢ τυχὸν κολασίμους πράξεις τῶν Ἑλλήνων ἡγετῶν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη δραματικὴ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1206 μ. Χ., τὴν ὁποίαν ἐξετέλεσεν ὁ Ἰωαννίτης μὲ σατανικὸν ὑπολογισμόν, μὲ σύστημα ὀλέθρου καὶ ἀναλγήτου ἐκδικήσεως.

Εὐτυχῶς διὰ τὸν ἀπομείναντα Ἑλληνισμόν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Μακεδονίας ἐνωρὶς ἐκόπη τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀπαισίου Ρωμαιοκτόνου Ἰωαννίτη, αὐτοῦ τοῦ σκληροῦ διώκτου παντὸς Ἑλληνικοῦ.

Ἐδολοφονήθη κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1207 πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῆς ὑπὸ συνομητῶν τοὺς ὁποίους ἐκίνησεν ἡ ἴδια σύζυγός του, Κουμανίς τὴν καταγωγὴν, ἢ κατ' ἄλλους ὑπὸ τοῦ ἰδίου του στρατηγοῦ Μοναστρά. (1).

Τὸ γεγονός ἐπανηγυρίσθη τότε ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀπεδόθη εἰς θαῦμα τοῦ πολιούχου τῆς Ἀγίου Δημητρίου.

Ἡ Μακεδονία ἀνέπνευσε.

Καὶ ἐπίστευσαν τότε οἱ Βούλγοροι τοῦ Ἰωαννίτη ὅτι μὲ τὴν ἐκ βάθρων καταστροφὴν τῶν Σερρῶν θὰ ἐξωλοθρεύετο ὁ ἀκραιφνὴς Ἑλληνισμὸς τῆς καὶ θὰ ἔσβηνε ἀπὸ τὸν χάρτην τῆς Μακεδονίας τὸ ὄνομα «Σέρραι».

Ἄλλὰ κατὰ παράδοξον μοῖραν ὅπως ὁ φοῖνιξ ἀναγεννᾶται ἐκ τῆς τέφρας τοῦ οὗτω καὶ ἡ πόλις τῶν Σερρῶν ἀνεγεννήθη καὶ παρ' ὄλην τὴν μακράϊωνα τυραννικὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἔφθασεν εἰς ἀκμὴν πρότυπον ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Κοινότης τῶν Σερρῶν καὶ ὡς τηλαυγὴς φάρος ἐφώτιζε μὲ τὰς ἑλληνικὰς του ἀκτίνας τὰ σκότη τοῦ δουλεύοντος Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας ὡς πραγματικὴ αὐτόφωτος καὶ ἀδιάσειστος ἀκρόπολις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ περίφημον κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ γνωστοῦ μέχρι τῶν περάτων τῆς Εὐρώπης ἐμπορίου τῆς.

Ἄλλὰ ἡ ἐνοχλητικὴ αὐτὴ ἀκμὴ τῶν Σερρῶν μοιραίως ἦτο ὁ σοβαρώτερος φραγμὸς διὰ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἐπέκτασιν τῆς νεωτέρας Βουλγαρίας τῆς δεχομένης τὰς θωπείας τῆς Ρωσσίας.

Αἱ Σέρραι καὶ πάλιν κατὰ τὴν δεοντολογίαν τῆς νεωτέρας Βουλγαρίας ἔπρεπε νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913 τὴν 29ην Ἰουνίου τοῦ ἔτους ἐκείνου τῶν Ἑλληνικῶν θριάμβων, οἱ Βούλγοροι κατὰ τὴν ὑποχώρησιν των παρέδωσαν εἰς τὰς φλόγας 5.000 οἰκίας τῶν Ἑλληνικῶν Σερρῶν καὶ μετέβαλλον τὴν ἀνθοῦσαν πόλιν εἰς ἔρειπια.

Πλὴν παρ' ὅλα τὰ τρομερὰ πλήγματα τῆς ἀδυσωπήτου μοίρας, παρ' ὅλας τὰς τεραστίας ζημίας εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὕλικόν (1) ἡ μαρτυρικὴ πόλις τῶν Σερρῶν ἀναγεννηθεῖσα καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἐρημωθέντος γηπέδου τῆς παραμένει σήμερον μὲ τὴν γνησίαν τῆς παλαιᾶν σφραγίδα Ἑλληνικὴ εἰς τοὺς αἰῶνας

(1) Ἐκ τῶν ἐκτοπισθέντων εἰς Βουλγαρίαν ὁμήρων κατοίκων τῆς Ἄνατ. Μακεδονίας κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1917 ἀνερχομένων εἰς 70.000 κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς τότε συμμάχους τῆς Ἑλλάδος ἐπέστρεψαν ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει μόνον 12.900. (Δημ. Στεφανίδου Ἑλληνες καὶ Βούλγοροι, Ἀθήναι 1945 σ. 97).

ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων γνησίων Ἑλληνικῶν κέντρων τοῦ Βορρᾶ.

Ἐσβησεν ἡ περίλαμπρος Ἀμφίπολις καὶ δὲν ἀνεφάνη πλέον, ὁ πελώριος ἀνασυγκολληθεὶς μαρμάρινος Λέων τῆς ἄφωνος κοσμεῖ τὰ ἄφωνα ἐρείπιά της.

Ἐχάθησαν οἱ ἀνά τὸν Ρωμαϊκὸν καὶ Χριστιανικὸν κόσμον περίφημοι Φίλιπποι εἰς τὴν χοάνην τῆς μακραίωνος ἱστορίας καὶ σαυραὶ καὶ γλαυκεὲς διασχίζουσι τὰ βωβὰ τῶν ἐρείπια.

Αἱ Σέρραι ὅμως παρ' ὄλας τὰς ἐκ θεμελίων καταστροφᾶς καὶ δοκιμασίας τῶν ἀνέθαλλον καὶ πάλιν ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ ἀπέκτησαν νέαν ἀκμὴν.

Οὐδεμία μνησικακία ἀπομένει εἰς τὰ συναισθήματα τῶν διασωθέντων ἀπὸ τὰ μαρτύρια τῶν πολέμων Σερραίων, παρὰ τὰς κατὰ χιλιάδας ἀπωλείας προσφιλῶν προσώπων καὶ σοβαρὰς ἀναποζημιώτους ζημίας ἀφανισμοῦ περιουσιῶν γενεῶν ὀλοκλήρων. Ἡ μόνη ἐπιθυμία τῶν εἶναι νὰ ἀφεθοῦν ἡσυχοὶ ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν ἐπιβουλήν διὰ νὰ ζήσουν εἰρηνικὰ εἰς τὴν πλουσίαν καὶ βουνοστεφανωμένην πατρίδα τῶν τὴν ὁποῖαν ἐπότισαν καὶ ποτίζουν τόσον συχνὰ καὶ τόσον ἀκριβὰ μὲ πολῦτιμον αἷμα καὶ ἰδρώτα.

Εὐχὴ τῶν εἶναι νὰ ζήσουν καὶ οἱ Βούλγαροι ἡσυχοὶ εἰς τὴν βορεινὴν χώραν τῶν καὶ νὰ παύσουν νὰ ἐποφθαλμιοῦν πρὸς Νότον τὴν χρυσοῦν πεδιάδα τῶν Σερρῶν μὲ τὰ ἐξαιρετικὰ πρῶϊμα προϊόντα τῆς γῆς της, τῆς ζυμωμένης συχνὰ μὲ Ἑλληνικὸν αἷμα, ὥστε δικαιωματικῶς νὰ μένη πάντοτε Ἑλληνικὴ ὅπως ἀνέκαθεν μὲ ἱστορικὰς ἀποδείξεις ἦτο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀκροπόλιτου Γ.**: Ἱστορικά ἔκδοσις Βόννης 1847.
- Ἀμαντος Κ.**: «Μακεδονικά» Ἀθήναι 1920.
- Βιλλαρδουίνος Γ.**: La Conquete de Constantinople 1204, ἔκδοσ. Λειψίας εἰς τὴν Γερμανικὴν.
- Ζαμπελίου Σ.**: Βυζαντιναὶ μελέται Ἀθήναι 1858.
- Zlatarski B.**: Geschichte der Bulgaren Prag.
- Gerland**: Geschichte der Frankenherrschaft in Griechenland Hoburg 1905.
- Καλλιγὰς Π.**: Μελέται Βυζαντινῆς Ἱστορίας, Ἀθήναι 1894.
- Καραμάνου**: Ἱστορία Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας, μετ. Κροκιδᾶ, Ἀθήναι 1856.
- Κεραμόπουλος Ἀντ.**: Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βόρειοι γείτονες, Ἀθήναι 1944.
- Κοκκῶνης Ν.**: Ἱστορία τῶν Βουλγάρων, Ἀθήναι 1877.
- Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Ἰφενδόνη** 1910.
- Μανπερτ**: Γεωγραφία Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων 7ος τόμος.
- Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα**: Ἀθήναι.
- Ξανάλατος Δ.**: Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, Ἀθήναι 1944.
- Παλαμᾶς Κωστής**: Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ, Ἀθήναι 1910.
- Παπαρρηγόπουλος Κ.**: Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους, ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη, Ἀθήναι.
- Πάτρις**: Περιοδικὸν Ἀθήναι, 1913.
- Πέννας Πέτρος**: Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Ἀθήναι 1938.
- Σόδας Κ.**: Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμος 7ος.
- Sakazon Ivan**: Bulgarische Wirtschaftsgeschichte. Grundriss der Slavischen Philologie und Kulturgeschichte Berlin—Leipzig 1929.
- Στεφανίδου Δ.**: Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι, Ἀθήναι 1945.
- Στράτης Εὐάγ.**: Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Κωνσταντινούπολις 1909.
- Χωνιάτης Νικήτας**: Τὰ μετὸ τὴν Ἄλωσιν, Βόννης 1835.